

KAS Korhonen Ville

09.02.2010

Eduskunta
Suuri valiokunta

Viite

Asia

EU; Kulttuuri; Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous - ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle Euroopan digitaalisen kirjaston, Europeanan tulevaisuuden suuntaviivoista: Europeana - next steps

U/E-tunnus:

EUTORI-numero: EU/2009/1230

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys komission tiedonannosta Euroopan digitaalisen kirjaston, Europeanan tulevaisuuden suuntaviivoista (Europeana - next steps).

LIITTEET OPM2010-00028; KOM(2009) 440 lopullinen; SEC(2009) 1124

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi

KUPO/ky Mäkelä Laura

08.02.2010
JULKINEN

Asia

EU: Kulttuuri; Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle Euroopan digitaalisen kirjaston, Europeanan tulevaisuuden suuntaviivoista: Europeana - next steps

Kokous

Liitteet

Viite

EUTORI/Eurodoc nro:

-

U-tunnus / E-tunnus:

-

Käsittelyn tarkoitus ja käsittelyvaihe:

Eduskunnan informoiminen. Asian valmistelu on käynnissä.
Espanjan EU-puheenjohtajakaudella keväällä 2010 valmistellaan asiasta neuvoston päätelmät.

Asiakirjat:

Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and social committee and the Committee of the regions: Europeana - next steps COM (2009) 440 final

Commission staff working document accompanying the Communication from the Commission on Europeana - next steps (SEC(2009) 1124 final

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

Käsittelijä(t):

Johtaja Jukka Liedes OPM, p. 1607 7481
Ylitarkastaja Laura Mäkelä OPM, p. 1607 7025
Pääsihteeri Minna Karvonen, OPM, 1607 7424

Suomen kanta/ohje:

Jäsenmaiden yhteinen tavoitteenasettelu kulttuuriaineistojen digitoinnin sekä sähköisten kulttuuriaineistojen saatavuuden ja pitkäaikaissäilytyksen suhteen on manifestoitu neuvostossa 2006 hyväksytyissä päätelmissä kulttuuriaineiston digitoinnista, sähköisestä saatavuudesta ja digitaalisesta säilyttämisestä. Sitoutuminen yhteisen Euroopan

digitaalisen kirjaston Europeanan kehittämiseen ja ylläpitoon on kirjattu Ranskan kauden päätelmiin 2008.

Europeana-portaalin sisällöllinen kehittäminen on käynnissä. Sen pitkän aikavälin rahoitus- ja hallintomalliin etsitään ratkaisua. Hankkeen rahoitusmalli vaikuttanee myös sen hallintomalliin. Suomen näkökulmasta katsottuna vaikuttaa epätodennäköiseltä, että kestävä ratkaisu voisi perustua pääasiassa yksityiseen rahoitukseen. Nykyinen, yksityisen säätiön nojaan rakentuva hallintomalli ei ole kestävä pitkän aikavälin ratkaisu varsinkaan, jos jäsenmaiden oletetaan osallistuvan hankkeen rahoitukseen.

Suomella on käynnissä oma Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hanke, joka on suoraan kytköksissä Europeanan kehittämiseen. Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymän myötä suomalaiset kirjastojen, arkistojen ja museoiden aineistot saadaan haettavaksi myös Europeanan kautta.

Valtionhallinnon kehittämispainopisteistä kansallinen ja Euroopan digitaalinen kirjasto -hanke liittyy läheisesti erityisesti tutkimuksen infrastruktuurin kehittämiseen, avoimen julkaisutoiminnan edistämiseen, julkisten palvelujen sähköisen saatavuuden parantamiseen ja internetin käytön lisäämiseen oppimisympäristönä. Kansallinen digitaalinen kirjasto on yksi Arjen tietoyhteiskunta -toimintaohjelmassa määritellyistä julkishallinnon hankkeista, jotka toteuttavat valtioneuvoston kesäkuussa 2007 tekemää periaatepäätöstä kansallisen tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteista 2007-2011.

Pääasiallinen sisältö:

Euroopan digitaalinen kirjasto-hankkeesta annettiin selvitys eduskunnalle viimeksi marraskuun 2009 kulttuuriministerineuvoston asioiden esittelyn yhteydessä. Suuri valiokunta esitti opetusministeriölle pyynnön saada selvitys digitaalista kirjastoa koskevasta asiasta.

Taustaa

Komissio antoi 28.8.2009 tiedonannon Euroopan digitaalisen kirjaston, Europeanan tulevaisuuden suuntaviivoista. Europeanan prototyyppi avattiin marraskuussa 2008. Europeanan tavoitteena on saada Euroopan kulttuurinen ja tieteellinen perintö kaikkien saataville internetiin. Komission tiedonannossa luotiin katsaus tulevaisuuden kehityssuuntiin koskien 1) palvelun kautta välitettävää sisältöä (sekä public domain että tekijänoikeuden alainen aineisto) ja 2) hankkeen pitkän aikavälin hallinto- ja rahoitusmallia. Tavoitteena on taata Europeanan tasapuolinen kehittyminen ja palvelun jatkuvuus pitkällä aikavälillä.

Saadakseen mahdollisimman laajan näkemyksen em. aihealueisiin komissio toteutti internetissä avoimen konsultaation syksyllä 2009. Avoimia kysymyksiä oli 16 ja ne liittyivät tiedonannossa käsiteltyihin teemoihin.

Tiedonantoa Europeanasta ei otettu EU:n neuvoston komiteoiden tai työryhmien käsittelyyn. Sen sijaan ministerit keskustelivat marraskuun 2009 neuvostossa kulttuuriperinnön digitoinnista yleisellä tasolla Ruotsin esittämien kysymysten pohjalta ja Europeanasta lounaan yhteydessä.

Puheenjohtajamaa Espanjan ehdotusta toukokuun 2010 neuvostossa hyväksyttäväksi päätelmiksi ei vielä ole saatavilla.

Europeanan nykytila

Tiedonannon alussa todetaan Europeanan nykytilanne: Europeana-palvelussa (www.europeana.org) on haettavana yli 4,6 miljoonaa digitoitua objektia Euroopan kirjastoista, arkistoista, museoista ja audiovisuaalisista arkistoista ja näitä erilaisia sisältöjä siihen toimittaa yli 150 organisaatiota (joko suoraan tai aggregaattoreiden välityksellä). Hollannin kansalliskirjaston yhteydessä toimiva hollantilainen European Digital Library -säätiö kehittää olemassa olevaa palvelua tavoitteenaan avata varsinainen Europeana 1.0 -palvelu myöhemmin tänä vuonna. Tavoitteena on, että siihen mennessä haettavia objekteja on n. 10 miljoonaa.

Tähän mennessä Europeana on kehittynyt epätasapainoisesti sekä objektien määrän että aineistotyyppien suhteen. Sisällöstä 47 % on ranskalaista. Muutamat jäsenmaat ovat toimittaneet palveluun rajattuja sisältökokonaisuuksia (esim. Suomi vanhoja sanomalehtiä ja Puola ja Unkari kirjoja). Syynä tähän on osaltaan se, että kaikilla mailla ei vielä ole valmiutta tuottaa laaja-alaisia aineistoja järjestelmään (esim. Suomessa kansallinen hanke kesken) ja se, että Europeanalla itsellään on ollut suuria teknisiä haasteita palvelun kehittämisessä ja aineistojen liittämisessä palvelun kautta haettaviksi. Mittavana tulevaisuuden haasteena on saada haettavaksi myös tekijänoikeuden alaista materiaalia, jotta ei synny "1900-luvun musta aukko" -tilannetta. Myös digitoidun tekijänoikeudesta vapaan aineiston, ns. public domain -aineiston, jatkokäyttömahdollisuuksista tulisi päästä yhteisymmärrykseen.

Europeanan rahoitus- ja hallintomalli

Tiedonannon Europeanan rahoitusta koskevassa osassa komissio esittelee vaihtoehtoisia rahoitusmalleja julkisen ja yksityisen sektorin välisestä yhteistyömallista (public-private partnership) jäsenmaiden maksuosuuksiin ja yhteisön hankerahoitukseen.

Komissio osallistuu Europeanan kehittämisen rahoitukseen *eContentplus* -ohjelman kautta vuosina 2009–2011 yhteensä 6,2 miljoonalla eurolla. Se voi jatkaa hankkeen osarahoittamista vuoden 2013 loppuun asti. Yhteisön osarahoituksen vaateena on hankkeen omavastuuosuus, joka on toistaiseksi kerätty vapaaehtoiscontribuutioina jäsenmailta (FR, FI, NL, ES, IT, IE, LT, HU) ja yksittäisiltä organisaatioilta. FI on kontribuoinut säätiölle 30 000 euroa vuonna 2009.

Europeanan tulevaisuuden rahoitusmalli voi löytää muodon yhteisö- ja jäsenmaarahoitukseen ja yksityiseen rahoitukseen perustuvan mallin välimaastosta. Hankkeelle täytyy kehittää toimiva ansaintamalli, jossa yhdistyvät eri rahoittajien roolit ja intressit parhaalla mahdollisella tavalla.

Tiedonannon lopussa tehdään myös katsaus hankkeen nykyiseen hallintomalliin. Komissio toteaa, että komissio ja jäsenmaat eivät tällä hetkellä ole osa muodollista hallintorakennetta, joka rakentuu hollantilaisen European Digital Library -säätiön ympärille.

Marraskuussa 2008 hyväksytyissä Europeanaa koskevissa Neuvoston päätelmissä ministerit toivoivat, että jäsenmaat yhdessä komission ja European Digital Library -säätiön kanssa pyrkisivät kehittämään hankkeelle pysyvän rahoitus- ja hallintomalliratkaisun.

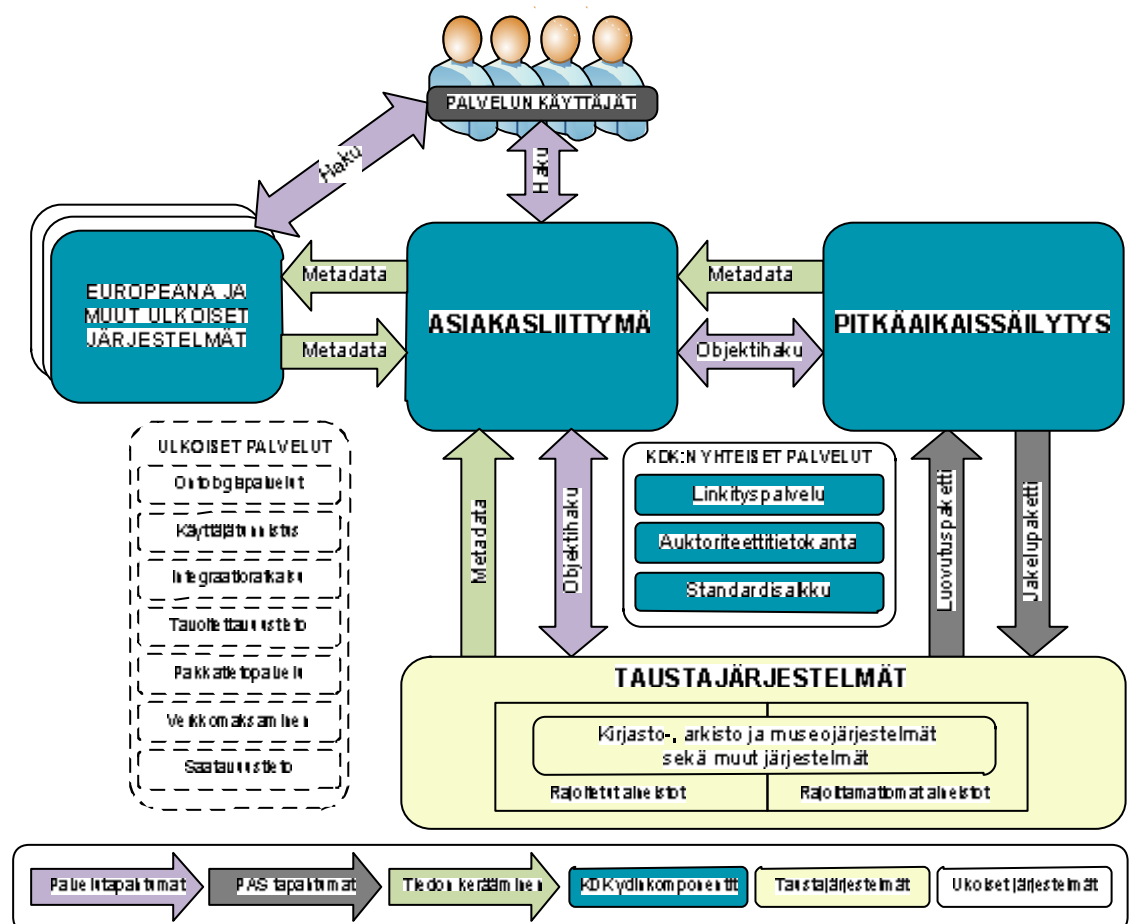
Kulttuuriministerit kävivät European rahoitus- ja hallintomallista lounaskeskustelun marraskuun 2009 Neuvoston yhteydessä.

Kansallinen digitaalinen kirjasto- hanke

Opetusministeriö on asettanut oman Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen toukokuussa 2008. Sen tavoitteet ovat kirjastojen, arkistojen ja museoiden keskeisten kansallisten tietovarantojen saatavuuden ja käytettävyyden edistäminen tietoverkoissa sekä sähköisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytysratkaisujen kehittäminen.

Kansallisen digitaalisen kirjaston toteuttamisen tuloksena kirjastojen, arkistojen ja museoiden tietovarannot yhdistyvät yli organisaatorajojen kansalliseksi aineistojen ja palveluiden valikoimaksi, joka on yhteiskunnassa aktiivisessa käytössä tiedonsaannin, luovan toiminnan, opetuksen ja tutkimuksen lähteenä.

Sähköisten aineistojen saatavuuden ylläpitäminen tulevaisuuteen edellyttää niiden pitkäaikaisen säilyttämisen ratkaisemista taloudellisesti ja toiminnallisesti kestäväällä tavalla.

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen hyödyt

Kansallisesta digitaalisesta kirjastosta muodostuu toiminnallisia hyötyjä, koska kirjastojen, arkistojen ja museoiden päällekkäiset toiminnot poistuvat ja keskinäinen yhteistyö lisääntyy, niiden prosessit tehostuvat ja käytänteet yhtenäistyvät. Digitoinnin sekä sähköisten aineistojen hallinnan, jakelun ja säilyttämisen päällekkäiset kustannukset vähenevät.

Yhteisen, räätälöitävän asiakasliittymän kautta pääosin julkisin varoin tuotetut kirjastojen, museoiden ja arkistojen sähköiset tietovarannot ja palvelut ovat kansalaisten ulottuvilla. Asiakasliittymästä on haettavissa vuonna 2011 noin 50 miljoonaa tietokantaviitettä ja miljoonia digitaalisia objekteja: kuvia, asiakirjoja, tietokantoja, sanomalehtiä, tieteellisiä artikkeleita, videoita ja äänitallenteita. Suurin osa tarjonnasta on kaikille käyttäjille avointa public domain -aineistoa. Osa aineistosta on käytöltään tai saatavuudeltaan eri tavoin rajoitettua: lisensoituja aineistoja (esimerkiksi 20 000 e-lehteä ja 300 000 e-kirjaa) sekä näyttö- tai käyttörajoitteista arkistoaaineistoa.

Kansallisen digitaalisen kirjaston yhteinen asiakasliittymä korvaa tulevaisuudessa suuren osan kirjastojen, arkistojen ja museoiden nykyisistä käyttöliittymistä. Tällöin taustajärjestelmien tietovarannot ovat monipuolisesti haettavissa ja palvelut käytettävissä yhteisen asiakasliittymän kautta. Taustajärjestelmiä ovat mm. kirjasto-, arkisto- ja museojärjestelmät, pitkäaikaissäilytysjärjestelmä, monihakupalvelu ja digitaaliset arkistot. Osallistuvat organisaatiot voivat muokata näkymää omia tarpeitaan vastaavaksi.

Kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisen aineiston määrä kasvaa maltillisen arvion mukaan vuoteen 2025 mennessä nykyisestä 320 teratavusta vähintään 3 500 teratavuun. Valtaosa em. sähköiseen muotoon syntyvästä aineistosta on lainsäädännön perusteella pysyvästi säilytettävää. Sähköisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytystä koskevassa suunnitelmassa tavoitteena on kuvata kokonaistaloudellisesti kestävä järjestelmä, jonka avulla hallitaan sähköisten aineistojen säilymiseen kohdistuvat riskit ja saadaan ne säilymään käytettävänä satoja vuosia.

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeessa keskeinen haaste on toteutettavan asiakasliittymän ja suunniteltavan pitkäaikaissäilytysjärjestelmän rahoitus- ja hallinnointimallien kehittäminen. Parhaillaan valmisteltavat valtion konsernimaisen IT-toiminnan periaatteet ja ohjauskeinot hyödyttävät myös Kansallista digitaalista kirjastoa.

Kansallinen käsittely:

Jaosto 31 4.11.2005, 25.9. ja 3.11. 2006, 5.11. 2008, 16.11. 2009, 5.2. 2010
EU-ministerivaliokunta 11.11.2005, 10.11.2006, 14.11.2008, 20.11. 2009

Eduskuntakäsittely:

Eduskunnan sivistysvaliokunta 22.9. 2006, 10.11. 2006, 14.11.2008,
Sivistysvaliokunnan lausunto 17/2006 vp 27.10. 2006
Eduskunnan suuri valiokunta 11.11.2005, 10.11.2006, 14.11.2008, 20.11.2009

Käsittely Euroopan parlamentissa:

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema:

Järjestelmää kehitettäessä on varauduttava kehittämään olemassa olevaa lainsäädäntöä.

Taloudelliset vaikutukset:

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen rahoitus 2008–2011

Opetusministeriön kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto (KUPO) sekä koulutus- ja tiedepolitiikan osasto (KTPO) rahoittavat vuosina 2008–2011 asiakasliittymän ja pitkäaikaissäilytysjärjestelmän kehittämistä sekä digitointia kaikkiaan 15,9 miljoonalla eurolla seuraavasti:

- asiakasliittymän toteuttaminen: 4,2 miljoonaa euroa
- pitkäaikaissäilytysjärjestelmän kehittäminen: 1,1 miljoonaa euroa
- kulttuuriperintöaineistojen digitointi: 10,6 miljoonaa euroa

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen rahoitustarve 2012–

Kansallisen digitaalisen kirjaston infrastruktuurien rakentamisen, kehittämisen ja ylläpidon sekä kulttuuriperinnön keskeisten aineistojen digitoinnin rahoitustarpeet vuodesta 2012 eteenpäin täsmentyvät vuoden 2010 ensimmäisellä puoliskolla.

Tämän hetken arvio Kansallinen digitaalinen kirjasto -jatkorahoitustarpeesta:

Asiakasliittymän kustannukset:

- 2011- 2014: 8,1 miljoonaa euroa (ylläpito ja jatkokehitys)

Pitkäaikaissäilytyksen kustannukset:

- 2011- 2014: 10 miljoonaa euroa (toteuttaminen / vaihe I)

Kustannukset täsmentyvät kevään 2010 aikana ja luonnollisesti myös sen jälkeen.

Koska sekä Europeanan että kansallisen digitaalisen kirjaston rakentaminen ovat orgaanisia prosesseja, on mahdollista, että niiden kustannuksiin tulee myöhemmin vielä merkittäviä muutoksia.

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

Asiasanat	jaosto kulttuuri- ja av-palvelut (EU 31), tietoyhteiskunta
Hoitaa	TEM, LVM, OPM
Tiedoksi	MMM, VM, TH, YM, ALR, STM, EUE, OM, SM, UM, VNEUS

FI

FI

FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 28.8.2009
KOM(2009) 440 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Europeana – seuraavat askeleet

SEC(2009) 1124

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Europeana – seuraavat askeleet

1. JOHDANTO

Europeana – Euroopan verkkokirjasto, -museo ja -arkisto – avattiin marraskuussa 2008 osana komission digitaalikirjastoaloitetta. Aloitteen tarkoituksena on tuoda Euroopan kulttuuri- ja tiedeperintö kaikkien saataville internetiin. Euroopan parlamentti¹ ja neuvosto² ovat korostaneet Europeanan tärkeyttä sekä tapana esitellä jäsenvaltioiden kulttuuriperintöä internetissä että keinona tuoda tuo perintö kaikkien ulottuville. Samalla ne ovat pitäneet tärkeänä sitä taloudellista potentiaalia, joka tulee mahdolliseksi, kun kulttuuriaarteemme tuodaan verkkoon käytettäviksi luovuuden ja uusien tuotteiden ja palvelujen lähteenä esimerkiksi matkailun ja opetuksen alalla.

Tässä tiedonannossa hahmotellaan Europeanan kehityksen seuraavia vaiheita ja tulevaisuuden linjauksia. Lisäksi kuvataan tulevien vuosien suurimmat haasteet, jotka liittyvät 1) Europeanan sisällön rikastuttamiseen sekä vapaalla että tekijänoikeuksien alaisella, mahdollisimman laadukkaalla ja käyttäjiä kiinnostavalla aineistolla ja 2) kestävään rahoitus- ja hallintomalliin. Tavoitteena on varmistaa, että Europeana ja sen perustana olevat digitointi-, verkkosaatavuus- ja digitaaliarkistointiperiaatteet mahdollistavat eurooppalaiselle kulttuurille pysyvän näkyvyyden internetissä ja luovat yhteisestä ja monimuotoisesta perinnöstämme kiinteän osan Euroopan tulevaa tietoinfrastruktuuria.

Jotta saataisiin tietoa siitä, miten näihin tavoitteisiin voitaisiin parhaiten päästä, komissio käynnistää julkisen kuulemisen käyttäen perustana kysymyssarjaa, joka sisältyy tämän tiedonannon rinnalla laadittuun valmisteluasiakirjaan. Asiasta kiinnostuneita pyydetään toimittamaan lausuntonsa 15. marraskuuta 2009 mennessä.

2. EUROPEANA: STRATEGIA EUROOPAN KULTTUURIPERINNÖN TUOMISEKSI VERKKOON

2.1. Poliittinen konteksti

i2010-digitaalikirjastoaloite tehtiin syyskuussa 2005. Se pohjautui komission aiempiin toimiin, joilla pyrittiin tukemaan Euroopan kulttuuriperinnön saatavuutta verkossa. Aloite oli myös vastaus kuuden valtionpäämiehen Euroopan komission ja neuvoston puheenjohtajille lähettämään kirjeeseen (28. huhtikuuta 2005), jossa ehdotettiin eurooppalaisen digitaalikirjaston perustamista.

¹ Parlamentin päätöslauselma *i2010 – Tavoitteena Euroopan digitaalinen kirjasto*, 27.9.2007.

² Neuvoston päätelmät 20.11.2008 (EUVL C 319, 13.12.2008, s. 18).

Suurelle yleisölle aloitteen näkyvin hedelmä on juuri Europeana. Se tarjoaa keskitetyn pääsyn valtavaan ja alati kasvavaan määrään sisältöä, joka on digitoitu ja viety verkkoon jäsenvaltioiden kulttuurilaitosten toimesta. Europeana on kuitenkin vain jäävuoren huippu. Sen synty ja kasvu ei olisi mahdollista ilman jäsenvaltioiden jatkuvia ponnisteluja digitoinnin, verkkosaatavuuden ja digitaalisen säilyttämisen alalla. Komissio on yhdessä jäsenvaltioiden kanssa pyrkinyt nostamaan näitä kysymyksiä politiikan asialistoille ja varmistamaan, että asiassa edetään eri puolilla Eurooppaa samaan suuntaan. Vuonna 2006 komissio antoi suosituksen³, joissa määriteltiin joukko konkreettisia toimenpiteitä. Komissio on yhteistyössä jäsenvaltioiden asiantuntijaryhmän kanssa seurannut suosituksen ja siihen liittyneiden neuvoston päätelmien noudattamista jäsenvaltioissa.

Komissio on myös pyrkinyt luomaan eri osapuolten kesken yhteisymmärrystä käytännön ratkaisuksista keskeisiin kysymyksiin, jotka liittyvät kulttuurisen ja tieteellisen aineiston verkkosaatavuuteen. Tätä työtä on tehty digitaalikirjastoja käsittelevässä korkean tason ryhmässä, jossa ovat edustettuina kulttuurilaitokset, oikeudenhaltijat, teknologiayritykset ja tutkimusyhteisö. Työn tuloksena on syntynyt muun muassa mallilisenssi sellaisten teosten digitointia varten, joiden painos on loppunut, sekä kustantamojen ja tutkijoiden yhteishanke, jossa pyritään selvittämään tiedejulkaisujen vapaan saatavuuden vaikutuksia. Toimintaa tuetaan mittavalla teknisellä taustatyöllä, jota rahoitetaan *eContentplus*-ohjelmasta, kilpailukyvyyn ja innovoinnin ohjelmasta sekä tutkimuksen ja teknologian kehittämisen seitsemänneistä puiteohjelmasta.

Europeana edesauttaa jäsenvaltioiden kulttuurien tuntemuksen lisäämistä ja nostaa esiin niille yhteisiä elementtejä antamalla internetin välityksellä näkyvyyttä rikkaalle ja monimuotoiselle kulttuuriperinnöllemme. Se lisää yksittäisten digitaalikokoelmien kiinnostavuutta tarjoamalla ”pysyviä virtuaalinäyttelyitä” teoksista, joita säilytetään eri puolilla maanosaa.

Verkkopalvelu auttaa myös löytämään erimuotoista tietoa (tekstiä, ääntä, audiovisuaaliaineistoa ja kuvaa) sekä vertailemaan eri näkökulmia yhteiseen eurooppalaiseen historiaamme eri maissa.

Lisäksi Europeana stimuloi ja ohjaa jäsenvaltioiden uutta digitointitoimintaa antamalla yleiskuvan jo digitoidusta materiaalista ja nostamalla esiin puutteita digitoinnissa eri puolilla EU:ta.

Käyttäjille Europeana tarjoaa lisäarvoa tuomalla heille mahdollisuuden löytää keskitetyn palvelun kautta – ja omalla äidinkielellään – digitoitua kulttuurisisältöä tunnustetuilta kulttuuriorganisaatioilta eri puolilta EU:ta sekä käyttää sisältöä ammatillisiin, viihteellisiin tai opintotarkoituksiin.

2.2. Nykytilanne

Nykyisellään Europeana tuo monikielisen käyttöliittymän kautta saaville ainutlaatuisen kokoelman, joka kattaa yli 4,6 miljoonaa digitoitua kirjaa, sanomalehteä, videoleikettä, karttaa, valokuvaa ja asiakirjaa Euroopan kirjastoista, arkistoista, museoista ja audiovisuaalietokannoista. Määrä tulee kasvamaan tulevina vuosia nopeaan tahtiin. Yleisön kiinnostus Europeanaa kohtaan kävi hyvin selvästi ilmi palvelun avaamisen yhteydessä marraskuussa 2008.

³ Komission suositus kulttuuriaineiston digitoinnista ja sähköisestä saatavuudesta sekä digitaalisesta säilyttämisestä (EUVL L 236, 31.8.2006, s. 28).

Tällä hetkellä Europeanassa sisältöä tarjoaa yli 1000 kulttuurilaitosta (joko suoraan tai koostajaorganisaation kautta) ja yli 150 laitosta on mukana sen kumppaniverkostossa. Europeanan kautta aikaansaatu yhteistyö erityyppisten kulttuurilaitosten välillä on laajuudeltaan ja potentiaaaliltaan ennennäkemätöntä. Palvelun kautta sisältöjään tarjoavien kulttuurilaitosten määrä kasvaa jatkuvasti, mikä kuvastaa palvelun potentiaalia ja toimijoiden sitoutumista yhteiseen Europeana-visioon. Europeanassa on löydetty tapa tuoda Euroopan monimuotoiset kulttuurikokoelmat suoraan käyttäjien ulottuville heikentämättä kuitenkaan näiden kulttuurilaitosten näkyvyyttä loppukäyttäjälle. Yhteistyötä voitaisiin laajentaa myös maailmanlaajuiseksi, esimerkiksi *Maailman digitaalikirjasto* -hankkeen suuntaan.

Europeanan jatkokehitystä varten on jo luotu organisaatorakenne. Palvelun päivittäisestä ylläpidosta vastaa Europeana-toimisto, jota isännöi Alankomaiden kansalliskirjasto. Toimistoa laajennetaan, jotta se pystyy suoriutumaan vuonna 2008 käynnistetyn prototyypin ylläpidosta ja päivittämisestä, ja tavoitteena on merkittävästi parannetun version, Europeana 1.0:n, julkistaminen vuonna 2010.

Tulevina vuosina sivustoa kehitetään asteittain uusilla toiminnoilla ja palveluilla ja nykyisten parannuksilla. Keskeisiä kehityskohteita ovat hakutoiminnot ja käyttöliittymät. Erityishuomiota kiinnitetään myös Web 2.0 -palvelujen kehittämiseen, jotta voidaan luoda eri aiheiden ympärille erityisiä intressiyhteisöjä, sekä monikielisyyden lisäämiseen. Parannusehdotuksia on saatu hiljattain toteutetusta käyttäjäkyselystä, johon saatiin yli 3000 vastausta ja jossa saatu palaute oli myönteistä. Sivustoa kehitettäessä Europeana toimii jatkossakin uusien ideoiden ja tutkimustulosten testiympäristönä. Europeanaa on kuitenkin edelleen tehtävä tunnetummaksi kansalaisten keskuudessa.

3. LISÄÄ SISÄLTÖÄ EUROPEANAAN

Europeanan menestyksekkään jatkokehityksen edellytyksenä on, että sen kokoelmia pystytään laajentamaan. Komission tavoitteena on, että sivuston kautta on vuonna 2010 saatavilla **10 miljoonaa kohdetta**. Sen jälkeen määrän uskotaan moninkertaistuvan.

Europeanan laajentaminen vaatii eri puolilla Eurooppaa jatkuvaa digitointitoimintaa sekä digitoitujen kohteiden varustamista mahdollisimman laadukkaalla metatiedolla. Komissio onkin kehottanut jäsenvaltioita lisäämään panostuksiaan asiaan ja varmistamaan, että digitoitu sisältö voidaan helposti asettaa saataville Europeanan kautta. Tätä varten on muun muassa perustettu kansallisia tai aihepiirikohtaisia koostajaorganisaatioita⁴.

3.1. Sisältötyypit

Yleisesti ottaen eri jäsenvaltiot osallistuvat Europeanaan vielä hyvin epätasaisesti mitä tulee sekä sisällön määrään että tyyppiin (ks. tämän tiedonannon oheisasiakirjan osa 2). Erityisesti Ranskan mittavat ponnistelut sisällön tuomiseksi Europeanaan – n. 47 % kaikista kohteista – ovat hyvin näkyviä. Eräät muut jäsenvaltiot ovat osallistuneet vain muutamalla kohteella. Tilanne kuitenkin tasoittuu pikku hiljaa, kun kokoelmia eri puolilta Eurooppaa lisätään Europeanaan.

Ensimmäisessä vaiheessa jotkut jäsenvaltiot (esim. Puola ja Unkari) ovat liittäneet Europeanaan lähinnä kirjoja, kun taas jotkut toiset (Suomi, Luxemburg ja Viro) ovat

⁴ Tiedonanto Euroopan kulttuuriperintöön yhdellä klikkauksella, 11.8.2008.

keskittäneet panoksensa sanomalehtiin ja aikakausjulkaisuihin tai (kuten Romania) kuviin museoista. Tämä on johtanut nurinkuriseen tilanteeseen, jossa monet Euroopan kirjallisuuden klassikot ovat Europeanan kautta saatavilla monilla eri kielillä, mutta eivät alkuperäiskielellä. Esimerkiksi Goethen teokset löytyvät ranskaksi, puolaksi ja unkariksi, mutta eivät saksaksi.

Tilanne on kirvoittanut käyttäjiltä paljon kommentteja ja kysymyksiä. Sen, mitä sisältöjä digitoidaan ja viedään Europeanaan, päättävät jäsenvaltiot ja niiden kulttuurilaitokset kulttuuri- ja/tai tietohallintopolitiikkansa mukaisesti. Jotta käyttäjien odotuksiin voitaisiin vastata, saattaa olla tarpeen kiinnittää lisähuomiota tiettyihin aineistoluokkiin.

3.2. Tekijänoikeuden alainen sisältö

Yksi Europeanan keskeisistä haasteista on saada mukaan tekijänoikeussuojattua materiaalia, jotta aineistoon ei jää aukkoa viime vuosisadan kohdalle: vaarana on, että verkkoon saadaan paljon aineistoja ajalta ennen 1900-lukua, mutta vain hyvin vähän uudempaa materiaalia. Tämä edellyttää hyvää yhteistyötä kulttuurilaitosten ja oikeudenhaltijoiden välillä tekijänoikeuslainsäädännön puitteissa. Yhteistyö voi ilmetä kansallisten kulttuurilaitosten ja oikeudenhaltijoiden välisinä sopimuksina tai siten, että Europeanan linkit johtavat oikeudenhaltijoiden ylläpitämille sivustoille.

Hyvä esimerkki viimeksi mainitusta järjestelystä on Gallica2, Ranskan kansalliskirjaston (*Bibliothèque nationale de France*) sivusto. Se tarjoaa ilmaiseksi vapaasti saatavilla olevaa materiaalia ja sisältää linkkejä ranskalaisten kustantamojen tekijänoikeuksien alaisiin sisältöihin. Kustantajat päättävät, miten suuri osa niiden sisällöistä näkyy ilmaiseksi Gallica2:n kautta, ja käyttäjät voivat hankkia koko teokset kustantamojen omilta sivuilta. Vastaavaa mallia voitaisiin harkita Europeanallekin. Käyttäjille hyötynä on, että sen lisäksi, että heillä on verkossa suoraan saatavillaan tekijänoikeuksista vapaata materiaalia, he voivat myös helposti löytää tekijänoikeuksien alaisia sisältöjä, joita he mahdollisesti haluavat ostaa. Kustantamoille etuna olisi teosten parempi näkyvyys koko Euroopan laajuiselle yleisölle.

Useissa Euroopan maissa, esimerkiksi Alankomaissa ja Saksassa, oikeudenhaltijat ja kulttuurilaitokset tutkivat toisenlaista mallia, jossa kulttuurilaitos saa digitoida ja saattaa sen jälkeen digitaalisessa muodossa yleisön saataville kulttuuriaineistoa ilmaiseksi. Tämä koske erityisesti kirjoja, joiden painos on loppunut, mutta jotka ovat edelleen tekijänoikeussuojattuja, sekä vanhempia sanomalehtiä.

Europeanan kehityksen kannalta on erittäin tärkeää, että tällainen lisenssi sallii aineiston käytön kaikkialta EU:sta. Ranskalainen koostajaorganisaatio joutui poistamaan valokuvia Europeanasta, koska sillä oli oikeus jaella aineistoa ainoastaan kotimaassaan. On olemassa esimerkkejä myös kulttuurilaitoksista, jotka ovat hyväksyneet lisenssijä, joiden mukaan aineistoihin saa päästä tutustumaan ainoastaan kyseisen maan alueella sijaitsevista IP-osoitteista. Tällaiset järjestelyt johtuvat taloudellisista näkökohdista – koko Euroopan laajuinen lisenssi saattaa olla kalliimpi – tai oikeudellisista kysymyksistä. Niissä on kuitenkin riskinä, että Euroopan digitoitu kulttuuriperintö pirstaloituu internetissä kansallisiksi saarekkeiksi. Lisäksi nousee esiin kysymys julkisrahoitteisten kulttuurilaitosten vastuusta tarjota internetissä tarjoamiensa palvelujen käyttömahdollisuus tasapuolisesti kaikille EU-kansalaisille.

Jotta digitointi helpottuisi ja sisältöä saataisiin enemmän saataville Europeanan kautta, tarvitaan pikaisesti edistymistä muun muassa ns. orpoteosten alalla. Orpoteokset ovat teoksia, joiden oikeudenhaltijoita on mahdoton tai hyvin vaikea selvittää. Digitoinnista ja

digitaalisesta säilyttämisestä vuonna 2006 antamassaan suosituksessa komissio kehotti jäsenvaltioita luomaan mekanismit orpoteosongelman ratkaisemiseksi. Useimmissa jäsenvaltioissa ei kuitenkaan juurikaan ole edistytty asiassa. Eri toimijat allekirjoittivat kuitenkin digitaalikirjastoja käsittelevän korkean tason ryhmän puitteissa yhteisymmärryspöytäkirjan riittäviksi katsottavista selvitysvelvollisuuksista orpoteosten oikeudenhaltijoiden määrittelemiseksi.

Vuoden 2008 vihreässä kirjassa tekijänoikeuksista osaamistaloudessa⁵ prosessia jatkettiin nostamalla keskusteluun kysymykset siitä, tarvitaanko orpoteoksia varten Euroopan laajuista lainsäädäntöä ja miten asiaan liittyvät maiden rajojen yli ulottuvat näkökohdat voitaisiin ottaa huomioon. Asiaan liittyvän kuulemisen jälkeen komissio tulee laatimaan vaikutustenarvioinnin eri tavoista ratkaista orpoteoskysymys. Arvioinnissa tarkastellaan eri lähestymistapoja, joilla voitaisiin helpottaa orpoteosten digitointia ja levittämistä.

Orpoteoskysymys on herättänyt viime aikoina erityisen suurta kiinnostusta Google Book -hakujärjestelyn myötä. Järjestely koskee monia tällaisia töitä. Järjestelystä keskusteltiin ministeritasolla koulutus-, nuoriso- ja kulttuurineuvostossa 12. toukokuuta 2009 ja kilpailukykyneuvostossa 28. toukokuuta 2009. Komissiolta pyydettiin järjestelyn vaikutuksista analyysia, jota laaditaan parhaillaan.

Vanhempien teosten digitoinnin suhteen eurooppalainen lainsäädäntö poikkeaa silmiinpistävästi ja erittäin merkittävällä tavalla Yhdysvaltain vastaavasta. Tekijänoikeussuojan kesto on Euroopassa ja Yhdysvalloissa yhdenmukaistettu 70 vuodeksi tekijän kuolemasta laskien, mutta Yhdysvaltain lainsäädännön mukaan uutta kestoä sovelletaan vasta vuodesta 1923 (ennen tuota vuotta julkaistut teokset ovat tekijänoikeuksista vapaita). Tästä syystä on paljon sellaista ajalta ennen vuotta 1923 peräisin olevaa aineistoa, joka voidaan digitoida ja asettaa saataville Yhdysvalloissa ilman lisenssisopimusta, kun taas eurooppalaisille sitä ei voida tarjota esimerkiksi Europeanan kautta⁶. Käytännössä tästä seuraa, että Yhdysvalloissa on saatavilla laajempi valikoima digitaalisia kirjoja kuin Euroopassa. Tilanteen korjaamiseksi olisi löydettävä oikeudenhaltijoiden ja kulttuurilaitosten yhteisiä ratkaisuja. Osana ratkaisuja voitaisiin esimerkiksi nopeuttaa orpoteoksia ja sellaisia teoksia, joiden painos on loppunut, koskevien rekisterien luomista (tämä työ on jo meneillään ARROW-hankkeessa) tai soveltaa tarkoituksenmukaista takarajavuotta, jolloin tiettyä ajankohtaa ennen julkaistujen teosten oikeudenhaltijoiden selvittämisen velvollisuudet olisivat nykyistä kevyempiä.

3.3. Vapaa aineisto

Suuri osa Europeanan kautta digitaalisessa muodossa saatavilla olevasta aineistosta on tekijänoikeuksista vapaata, eli se ei kuulu tai ei enää kuulu tekijänoikeuden piiriin ja on periaatteessa kenen tahansa saatavissa ja käytettävissä. Tällainen aineisto on niin kansalaisille kuin yrityksillekin tärkeä uudelleenkäytettävä resurssi ja tärkeä luovuuden edistäjä internetin aikakaudella. Tästä syystä komissio on pitänyt tärkeänä, että tällainen vapaa aineisto pysyy

⁵ KOM(2008) 466/3.

⁶ Google antoi hiljattain lausunnon Google-kirjahaun saatavuudesta matkapuhelimissa. Lausunnossaan Google antoi ymmärtää, että yhdysvaltalaisen saatavilla olisi palvelun kautta yli miljoona tekijänoikeuksista vapaata kirjaa. Googlen Euroopassa julkaisemassa lehdistötiedotteessa mainitaan määräksi ainoastaan puoli miljoonaa tekijänoikeuksista vapaata kirjaa.

vapaana myös sen formaatin muututtua. Toisin sanoen vapaasti saatavilla olevien teosten olisi pysyttävä sellaisina myös digitoituina ja oltava saatavilla Internetin välityksellä⁷.

Näin ei kuitenkaan käytännössä aina ole. Vaikka osa kulttuurilaitoksista selvästi ilmoittaa, että niiden Europeanaan tuoma aineisto on vapaata aineistoa, toiset pidättävät itsellään oikeudet digitoituihin kopioihin ja/tai oikeuden periä latauksista maksu. Muutamat laitokset käyttävät vesileimatekniikkaa ja yhdessä tapauksessa aineiston tarkastelu järkevässä kuvakoossa on maksullista. Eri käytännöt kuvastavat EU:ssa sovellettavia hyvin monenlaisia lähestymistapoja, jotka toisinaan johtuvat kulttuurilaitosten kohtaamasta kasvavasta paineesta hankkia hallinnoimillaan aineistoilla suoria tuloja. Digitoitujen vapaiden töiden maksullisuus kuvastaa myös sitä tosiseikkaa, että digitoinnillakin on kustannuksensa. Toisaalta se rajoittaa vakavasti aineiston kulttuurista ja taloudellista potentiaalia.

Juridisesta näkökulmasta on kyse siitä, luoko digitointi itsessään uusia oikeuksia. Periaatteessa näin ei ole. Tekijänoikeuden syntyyn johtavaa teoskynnystä ei kuitenkaan ole Euroopan tasolla yhdenmukaistettu, joten vastaus kysymykseen saattaa vaihdella jäsenvaltioittain⁸. Vastaus voi vaihdella myös digitointityypin mukaan (esimerkiksi kirjojen skannaaminen on eri asia kuin esineiden kallis kolmiulotteinen mallintaminen).

Periaatteellisella tasolla kysymys on siitä, onko hyväksyttävää kahlita julkisten laitosten verovarilla digitoimaa vapaata aineistoa sen sijaan, että siitä tehtäisiin kaikkien ulottuvilla oleva tietoyhteiskunnan voimavara. Jälkimmäinen vaihtoehto vastaa periaatteita, joita yhteisö noudattaa julkisen sektorin tiedon uudelleenkäytössä sekä OECD:n ministeritason suositusta julkisen sektorin tiedon paremmasta saatavuudesta ja tehokkaammasta hyödyntämisestä⁹. Kysymys on äärimmäisen tärkeä Europeanan toimivuuden kannalta, koska sivusto noudattaa käyttöehdoissaan sen toimintaan osallistuvien laitosten periaatteita.

Samankaltaisia kysymyksiä nousee esiin silloin, kun julkiset laitokset myöntävät yksityisille yrityksille yksinoikeuksia ainutlaatuisten vapaiden aineistojensa digitointiin ja hyödyntämiseen materiaalista korvausta vastaan. Tällaiset järjestelyt saattavat rajoittaa vapaan sisällön käyttömahdollisuuksia, mutta joissain tapauksissa ne voivat olla ainoa keino rahoittaa digitointi. Dilemma nostettiin esiin digitaalikirjastoja käsittelevän korkean tason ryhmän raportissa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöstä digitointitoiminnassa. Ryhmä suositteli, että ”analogisessa maailmassa vapaasti saatavilla olevan aineiston olisi pysyttävä vapaana myös digitaaliympäristössä. Jos saatavuutta ja käyttöä on välttämätöntä rajoittaa, jotta digitaalinen sisältö ylipäättään saadaan luotua, rajoituksia olisi sovellettava ainoastaan ennalta määrätyn ajan”¹⁰.

4. RAHOITUS- JA HALLINTOKYSYMYKSET

Europeanasta 20. marraskuuta 2008 annetuissa neuvoston päätelmissä EU:n kulttuuriministerit korostivat tarvetta löytää palvelulle kestävä rahoitus- ja hallintomalli. Ministerit kehottivat Euroopan digitaalikirjastosäätiö EDLF:ää, Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita yhteistyöhön, ja asiasta on käyty keskusteluja digitointia ja digitaalista säilyttämistä käsittelevän jäsenvaltioiden asiantuntijaryhmän puitteissa. Nyt avataan

⁷ Tiedonanto Euroopan kulttuuriperintöön yhdellä klikkauksella, s. 7.

⁸ Valokuvien, tietokantojen ja tietokoneohjelmistojen osalta teoskynnys on kuitenkin yhdenmukaistettu.

⁹ Soul, 18. kesäkuuta 2008.

¹⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg/reports/ppp/ppp_final.pdf.

laajemmin eri intressitahojen keskustelu siitä, miten Europeanalle voidaan tulevaisuutta varten taata riittävä autonomia.

Jatkokehitystä varten Europeanalle voidaan kuvitella hyvin monenlaisia toimintamalleja aina kokonaan EU-rahoitteisesta toiminnasta malliin, jossa palveluntarjonnassa avainasemassa on yksityinen sektori. Lopulta valittavassa rahoitus- ja hallintomallissa olisi otettava huomioon Europeanan tavoite tarjota mahdollisimman laaja pääsy kulttuurikokoelmiin, sivuston yleiseurooppalaisuus sekä siihen kokoelmiaan tuovien kulttuurilaitosten olennainen rooli. Lisäksi olisi otettava huomioon se tosiseikka, että Europeana-toimiston kulut muodostavan ainoastaan hyvin pienen osan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin investoinneista Euroopan kulttuuriperinnön tuomiseksi internetissä kaikkien saataville.

4.1. Kehitysvaiheen rahoitus (2009–2013)

Valmisteluvaiheessa Euroopan komissio on rahoittanut Europeanan luomista EDL-net-hankkeen kautta *eContentplus*-ohjelman varoista. Budjetiltaan 1,3 miljoonan euron hanke päättyi vuoden 2009 alussa.

Vuodesta 2009 vuoden 2011 puoliväliin Europeanan kehittämistä rahoitetaan 6,2 miljoonalla eurolla Europeana 1.0 -hankkeessa, joka on valittu rahoitettavaksi *eContentplus*-ohjelmasta. Tässä vaiheessa rahoitukseen osallistuvat myös useat jäsenvaltiot¹¹ sekä muutama yksittäinen kulttuurilaitos.

Vuoden 2013 loppuun saakka komissio voi jatkaa Europeanan kehitysvaiheen tukemista kilpailukyvyyn ja innovoinnin ohjelmasta. Tässä vaiheessa tullaan saamaan myös jonkin verran lisää jäsenvaltioiden rahoitusta ja/tai yksityisen sektorin alkusponsorointitukea.

4.2. Rahoitus keskipitkällä aikavälillä (2013 ja sen jälkeen)

Vuoden 2013 jälkeiselle ajalle Europeanan rahoittamiseen olisi harkittava lisäkeinoja, joissa päästäisiin oikeaan tasapainoon EU-rahoituksen ja muiden lähteiden välillä, sekä pois päin nykyisestä projektipohjaisesta rahoituksesta. Täydentäviä rahoituslähteitä voisi löytyä julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksista tai jäsenvaltioiden rakenteellisemmasta osallistumisesta. Jonkin verran omia tulovirtoja on myös odotettavissa, mutta niillä voidaan kattaa vain hyvin pieni osa palveluntarjonnan kokonaiskustannuksista. Maksun periminen käyttäjältä sisällön löytämisestä Europeanan kautta tai muiden sivuston toimintojen käyttämisestä ei tule kysymykseen, koska se vähentäisi huomattavasti käytön laajuutta ja olisi ristiriidassa sivuston perustarkoituksen kanssa.

Julkisen ja yksityisen sektorin Europeana-kumppanuudet

Europeanaan liittyvää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä voisi olla monenlaista. Ensimmäinen malli on *yksityinen sponsorointi*, sitä mukaa kun Europeana kehittyy pidemmälle ja saa enemmän käyttäjiä. Sponsoritukea voitaisiin saada hyväntekeväisyyspohjalta – kuten tapahtuu laajasti Yhdysvalloissa. Sponsorointi voisi olla myös vastikkeellista, esimerkiksi mainostilaa vastaan tapahtuvaa.

Jäsenvaltiossa on eroavaisuuksia siinä, miten suhtaudutaan kaupalliseen viestintään Europeanan kaltaisella julkista palvelua tarjoavalla sivustolla. Suhtautuminen voi riippua

¹¹ Ranska, Saksa, Alankomaat, Espanja, Italia, Suomi, Irlanti, Liettua, Unkari.

myös kaupallisen tiedottamisen tyypistä: yrityksen tunnuksen näkyminen taustatiedoissa on eri asia kuin yksittäistä tuotettava myyvä mainospalkki.

Mahdollisen tulonlähteen voisi muodostaa myös *maksun periminen* sellaisten organisaatioiden (yksityisten tai julkisten) sisältöjen *linkittämisestä Europeanaan*, jotka saavat sisällöstään tuloja. Toisin sanoen voitaisiin periä välitysmaksua internet-liikenteestä, joka ohjautuu maksullista sisältöä tarjoaville sivustoille. Tällaisiin linkityksiin pohjautuva julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus ei kuitenkaan välttämättä edellytä taloudellista sopimussuhdetta. Ranskan kansalliskirjaston ja ranskalaisten kustantamojen yhteistyö Gallica2-palvelussa on esimerkki tapauksesta, jossa linkkien tarjoaminen nähdään osana sivuston julkista palvelua.

Yksi tapa parantaa Europeanan toiminnallisuutta on turvautua *yksityisten yritysten teknologiaratkaisuihin ja osaamiseen*. Yksityisen sektorin kumppanit voitaisiin valita hankintamenettelyllä (julkisia hankintoja koskevien EU-sääntöjen mukaisesti) tai niiden tarjoama palvelu voitaisiin toteuttaa edellä kuvatulla tavalla sponsorilinkityksen kautta.

Lisäksi voitaisiin kuvitella *pidemmälle meneviä kumppanuusmalleja*, joissa yksityinen sektori osallistuisi suoraan Europeanan ylläpitoon ja tulovirtojen muodostamiseen kustannusten kattamiseksi. Tällaisissa malleissa olisi otettava huomioon tietyt rajoitteet. Europeanan olisi luonnollisesti edelleen pyrittävä sen perustarkoituksen muodostavien kulttuuri- ja tietopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen. Lisäksi olisi välttämätöntä saada asialle sisältöä tarjoavien kulttuuriorganisaatioiden täysi hyväksyntä, koska juuri ne pitävät varsinaisesti hallussaan digitaaliaineistoja, joihin koko palvelu perustuu. Lopuksi on vielä muistettava, että tällaiset mallit olisi toteutettava tavalla, joka ei vääristä kilpailua.

Europeanan julkinen rahoitus

Pysyväisluonteinen julkinen rahoitus on perusteltavissa Europeanan merkityksellä kulttuuripolitiikan välineenä tuomassa lisäarvoa verkossa hajallaan oleville, näkyvyydeltään nykyisellään heikoille kulttuurikokoelmille yhdistämällä ne yhden luukun monikielisen palvelupisteen taakse. Lisäksi suhteellisen pienellä julkisella rahoituspanostuksella Europeanaan saatettaisiin luoda valtavia kerrannaishyötyjä luovan ja taloudellisen toimeliaisuuden muodossa esimerkiksi opetus- ja matkailualalla.

Julkista rahoitusta voitaisiin saada monenlaisista lähteistä. Yksi tarkasteltu, mutta Euroopan digitaalikirjastosäätiö EDLF:n hylkäämä vaihtoehto on *sisältöä tarjoavilta kulttuuriorganisaatiolta perittävä maksu*. Näihin organisaatioihin lukeutuu myös kansallisia ja yleiseurooppalaisia järjestöjä, koostajaorganisaatioita ja yksittäisiä laitoksia eri aloilta. Juuri organisaatioiden monimuotoisuus muodostaa esteen sellaisen maksujärjestelmän aikaansaamiselle, jota kaikki osapuolet pitäisivät tasapuolisena.

Jäsenvaltioiden suurempi osallistuminen rahoitukseen voitaisiin toteuttaa käytännössä kahden eri perusmallin pohjalta. Ensimmäisessä turvauduttaisiin yksittäisten jäsenvaltioiden osallistumishalukkuuteen, kuten on tapahtunutkin käynnistysvaiheessa. Tämä voisi tarjota nopean ja joustavan vaihtoehdon. Toisaalta se toisi Europeanan toiminnan jatkuvuuteen melkoisen määrän epävarmuutta, kun rahoituksen saatavuus voisi vaihdella vuodesta toiseen. Tämä malli ei myöskään antaisi jäsenvaltioille selkeää kuvaa siitä, mitä niiltä odotetaan.

Toinen malli perustuisi jyvitystapaan, jossa kaikki jäsenvaltiot osallistuisivat rahoitukseen BKT:hen suhteutetulla osuudella. Tämä malli kuvastaisi kaikkien jäsenvaltioiden vastuuta

Europeanan kehittämisestä, mutta vaarana on, että yleiskustannukset, jotka liittyvät mallin ja jyvitysjärjestelmän virallistamiseen, nousisivat suhteellisen korkeiksi. Useiden pienempien jäsenvaltioiden kohdalla kävisi itse asiassa niin, että niiden rahoitusosuus jäisi pienemmäksi kuin kustannukset, jotka siitä sopimisesta aiheutuisivat.

Vuoden 2013 jälkeistä EU-rahoitusta voitaisiin perustella sivuston eurooppalaisella lisäarvolla ja merkityksellä osoituksena Euroopan yhtenäisyydestä kaikessa kulttuurisessa moninaisuudessaan. Nykyinen avoimiin ehdotuspyyntöihin perustuva projektirahoitus ei kuitenkaan ole kestävä tapa järjestää rahoitusta. Europeanan perusrahoitusta on pohdittava kaikkien käytettävissä olevien rahoitusvälineiden suomissa puitteissa.

4.3. Hallintokysymykset

Euroopan digitaalikirjastosäätiö EDLF, joka perustettiin 8. marraskuuta 2007, valvoo Europeanan toimintaa. Perustajajäseniä ovat kirjastojen, arkistojen, museoiden ja audiovisuaaliarkistojen eurooppalaiset järjestöt sekä joukko merkittäviä yksittäisiä kulttuurilaitoksia. Säätiön jäseneksi päästäkseen organisaation on oltava merkittävä Europeanan sisällöntuottaja tai sellaisten edustaja sekä sitouduttava sivuston toimintanormeihin ja periaatteisiin.

Useiden jäsenvaltioiden toimiminen Europeanan rahoittajina on nostanut esiin kysymyksen niiden vaikutusmahdollisuuksista säätiön hallintoelimien kantoihin. Komissio ja jäsenvaltiot eivät ole osa Europeanan muodollista hallintorakennetta. Sen sijaan ne saavat tietoa säätiön johtokunnan työstä ja antavat panoksensa siihen ns. "rahoitus- ja linjausryhmän" kautta, joka on osa jäsenvaltioiden asiantuntijaryhmää. Tämä sopii yhteen perusajatuksen kanssa, jonka mukaan jäsenten, jotka ovat tärkeimpiä sisällöntuottajia ja omaavat parhaimman osaamisen ja tietotaidon, olisi vastattava sivuston toiminnasta. Komissio on lisäksi sopimussuhteessa säätiöön avustussopimuksilla tietyissä hankkeissa, joissa säätiö on osallisena.

Odotetun uusien jäsenten liittymisen vuoksi säätiö valmistelee hallintorakenteensa muutosta. Meneillään olevat neuvottelut Europeanan keskipitkän aikavälin linjauksista sekä sen rahoituksesta ja tilinpitovelvollisuuksista saattavat jatkossa edellyttää lisämuutoksia.

5. PÄÄTELMÄT

Europeana on lyhyessä ajassa kyennyt vakiinnuttamaan asemansa eurooppalaisen kulttuurin kattavimpana palveluna internetissä. Se on osoitus Euroopan kulttuurilaitosten halusta saattaa yhteinen ja monimuotoinen kulttuuriperintömme entistä laajemmin kaikkien saataville.

Nyt tarvitaan aikaansaatuisten tulosten hyödyntämiseksi kaikkien sidosryhmien lisäpanostusta ja tiivistä yhteistyötä, jotta kirjat, maalaukset, kartat, valokuvat, sanomalehdet, videoleikkeet ja äänitallenteet eri puolilta Eurooppaa olisivat verkossa helposti kaikkien ulottuvilla.

Tässä tiedonannossa on hahmoteltu keskeisiä haasteita, jotka tulevat vaikuttamaan Europeanan jatkokehitykseen sekä nostettu esiin joukko kysymyksiä, joihin kaivataan kaikkien asiasta kiinnostuneiden kommentteja.

SV

SV

SV

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 28.8.2009
KOM(2009) 440 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

Europeana – nästa steg

{SEK(2009) 1124}

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Europeana – nästa steg

1. INLEDNING

Europeana – det europeiska biblioteket, museet och arkivet online – öppnades i november 2008 som ett led i kommissionens initiativ till digitala bibliotek, vars syfte är att göra Europas kulturella och vetenskapliga arv tillgängligt för alla via Internet. Europaparlamentet¹ och rådet² har understrukt Europeanas betydelse både som ett skyltfönster på Internet för medlemsstaternas kulturarv och som ett medel för att ge alla tillgång till detta arv. Samtidigt har de understrukt den ekonomiska potentialen i att göra våra kulturskatter tillgängliga online som en källa för kreativitet och nya produkter och tjänster inom områden som turism och utbildning.

I detta meddelande blickar vi framåt mot nästa fas i Europeanas utveckling och dess framtida inriktning. Där fastställs de viktigaste frågorna de närmaste åren när det gäller att 1) berika Europeanas innehåll med både offentligt och upphovsrättsligt skyddat material av högsta kvalitet och relevans för användarna, och 2) hållbara finansierings- och styrelseformer. Målet är att se till att Europeana och de därmed sammanhängande politiska strategierna för digitalisering, tillgänglighet och digitalt bevarande ger den europeiska kulturen en varaktig synlighet på Internet och förvandlar vårt gemensamma och av mångfald präglade arv till en integrerad del av Europas informationsinfrastruktur för framtiden.

Kommissionen vill få in synpunkter på bästa sättet att uppnå detta mål och inleder därför ett samråd med utgångspunkt i ett antal frågor som finns i det arbetsdokument som läggs fram tillsammans med detta meddelande. Berörda parter inbjuds att före den 15 november 2009 inkomma med kommentarer om enskilda frågor eller samtliga frågor.

2. EUROPEANA: EN STRATEGI FÖR ATT LÄGGA UT EUROPAS KULTURARV PÅ NÄTET

2.1. Politisk bakgrund

i2010-initiativet till digitala bibliotek sattes i september 2005. Det bygger vidare på tidigare verksamheter som finansierats av kommissionen för att få ut Europas kulturarv på nätet och var en uppföljning på en skrivelse (av den 28 april 2005) där sex stats- och regeringschefer för Europeiska kommissionens och Europeiska rådets ordförande föreslog att ett europeiskt digitalt bibliotek skulle inrättas.

För allmänheten är Europeana det mest synliga resultatet av initiativet. Det är en gemensam punkt för tillgång till en enorm och växande mängd innehåll som har digitaliserats och lagts ut

¹ Europaparlamentets resolution *i2010: mot ett europeiskt digitalt bibliotek*, 27.9.2007.

² Rådets slutsatser om Europeana av den 20 november 2008, EUT C 319, 13.12.2008, s.18.

på nätet av medlemsstaternas kulturinstitutioner. Europeana är dock bara toppen på isberget. Projektet skulle inte vara möjligt utan medlemsstaternas uthålliga insatser för digitalisering, tillgänglighet online och digitalt bevarande. Kommissionen har arbetat tillsammans med medlemsstaterna för att föra upp dessa frågor på den politiska dagordningen och se till att de politiska strategierna i hela Europa går i samma riktning. År 2006 utfärdade kommissionen en rekommendation³ med ett antal konkreta åtgärder att vidta, och kommissionen följer hur medlemsstaterna genomför rekommendationen och rådets slutsatser om samma frågor. Detta sker i samarbete med en grupp med experter från medlemsstaterna.

Kommissionen har också bidragit till en enighet mellan aktörerna om praktiska lösningar på viktiga frågor som påverkar tillgängligheten till kulturellt och vetenskapligt material på nätet. Detta arbete organiserades genom högnivågruppen för digitala bibliotek, som för samman kulturinstitutioner, företrädare för rättighetshavare och teknikföretag samt den akademiska världen. Detta arbete bland annat mynnat ut i en licensmall för digitalisering av arbeten som inte längre finns i tryck och ett projekt för samarbete mellan förläggare och forskare för att mäta effekterna av öppen tillgång till vetenskapliga publikationer. Dessa verksamheter stöds genom ett omfattande tekniskt arbete som samfinansieras inom programmet *eContentplus*, ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation och sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling.

Europeana bidrar till att sprida medlemsstaternas kulturer och för fram de gemensamma delarna i förgrunden genom att ge stor synlighet på Internet åt vårt rika och av mångfald präglade kulturarv. Det ökar betydelsen av de enskilda digitaliserade samlingarna genom att erbjuda ”permanent virtuella utställningar” av verk som finns runtom i Europa.

På webbplatsen kan man också hitta information i olika format (text, ljud, audiovisuellt och bilder) och jämföra de olika perspektiven på vår gemensamma europeiska historia och kulturarvet i de olika länderna.

Europeana främjar och fokuserar också på ytterligare digitaliseringsinitiativ i medlemsstaterna genom att tillhandahålla en översikt över vilket material som redan har digitaliserats och belysa luckorna i digitaliseringsarbetet i EU.

Europeanas värde för användarna är att de får möjlighet att genom ett unikt gränssnitt – och på sitt eget språk – hitta digitaliserat kulturellt innehåll från tillförlitliga kulturorganisationer i hela EU och använda detta material för arbete, rekreation eller studier.

2.2. Nuvarande situation

Genom ett flerspråkigt gränssnitt ger Europeana nu direkt tillgång till ett unikt utbud av mer än 4,6 miljoner digitaliserade böcker, tidningar, filmklipp, kartor, foton och dokument från Europas bibliotek, arkiv, museer och audiovisuella arkiv. Utbudet kommer att öka snabbt under de närmaste åren. Allmänhetens starka intresse för Europeana syntes tydligt när tjänsten sjuösattes i november 2008.

För närvarande bidrar över 1 000 kulturinstitutioner med innehåll till Europeana (direkt eller genom sammanställare) och mer än 150 institutioner deltar i dess partnernätverk. Den samverkan mellan olika typer av kulturinstitutioner som uppnås genom Europeana är av en

³ Rekommendation 2006/585/EG, *Kulturellt innehåll – digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande*, EUT L 236, 31.8.2006, s.28.

omfattning och har en potential som saknar motstycke. Den växande listan av kulturinstitutioner som erbjuder sig att göra sitt innehåll tillgängligt genom tjänsten visar hur stark den här potentialen är och hur stort engagemanget är för Europeanas vision. Europeana har hittat ett sätt att ge direkt tillgång till Europas många olika samlingar på kulturområdet och samtidigt se till att dessa institutioner förblir synliga för slutanvändaren. Denna samverkan kan utvidgas till andra initiativ runtom i världen, som det globala digitala biblioteket.

Det finns redan en organisatorisk struktur för vidareutveckling av Europeana. Den dagliga hanteringen av webbplatsen sköts av Europeanakontoret, som finns hos det nederländska nationalbiblioteket. Kontoret håller på att expandera för att klara uppgiften med att underhålla och uppdatera den prototyp som startades 2008 och man arbetar mot att offentliggöra en ny version av webbplatsen.

Under de kommande åren kommer webbplatsen gradvis att förbättras med nya funktioner och tjänster och finjustering av de nuvarande. Centrala frågor är då sökfunktioner och gränssnitt. Man bör särskilt fokusera på utvecklingen av Web 2.0-tjänster för att skapa grupper för olika intressen och på att utveckla de flerspråkiga funktionerna. Man har fått in synpunkter på hur webbplatsen kan förbättras från en enkät som nyligen gjordes bland Europeanas användare. Mer än 3 000 personer svarade och det gav en positiv feedback om tjänsten. Webbplatsen kommer att uppgraderas, men samtidigt fortsätta att fungera som ett laboratorium för test av nya idéer och forskningsresultat. Europeana måste ges mer reklam så att medborgarna blir medvetna om tjänsten.

3. MER INNEHÅLL FÖR EUROPEANA

Ett villkor för en framgångsrik vidareutveckling av Europeana är att samlingarna ökas. Kommissionens mål är att **10 miljoner objekt** ska finnas tillgängliga via webbplatsen 2010. Och därefter bör antalet öka än mer.

För att ge material till Europeana krävs en omfattande digitalisering i hela Europa och att de digitaliserade objekten kompletteras med metadata som uppfyller högt ställda krav. Kommissionen har därför bett medlemsstaterna att intensifiera sina insatser i detta hänseende och att se till att det digitaliserade innehållet lätt kan göras tillgängligt genom Europeana, exempelvis genom skapandet av nationella eller tematiska samlingar⁴.

3.1. Typer av innehåll

I stort finns det fortfarande stora skillnader mellan olika medlemsstaters bidrag till Europeana, vad gäller både antal objekt och typer av material (se del 2 i arbetsdokumentet). De stora insatser som gjorts av Frankrike för att få in innehåll i Europeana är uppenbara, eftersom omkring 47 % av alla digitaliserade objekt kommer därifrån. Några andra medlemsstater bidrar endast med ett fåtal objekt. Denna situation kommer gradvis att lösas i takt med att fler samlingar från hela Europa läggs ut på Europeana.

I denna första fas har några medlemsstater (t.ex. Polen och Ungern) huvudsakligen bidragit med böcker till Europeana, medan andra (Finland, Luxemburg och Estland) har koncentrerat sig på tidningar och tidskrifter eller (när det gäller Rumänien) bilder från museer. Detta leder

⁴ Meddelandet *Europas kulturarv på ett musklicks avstånd*, 11.8.2008.

till den paradoxala situationen att den europeiska litteraturens klassiker finns tillgängliga på Europeana på många olika språk – men inte på originalspråket. Man kan till exempel hitta Goethes verk på franska, polska och ungerska, men inte på tyska.

Den här situationen har gett upphov till kommentarer och frågor från användare. Urvalet av innehåll att digitalisera och lägga ut på Europeana görs av medlemsstaterna och deras kulturinstitutioner, i enlighet med deras kultur- och/eller informationspolitik. För att uppfylla användarnas förväntningar om vad de ska hitta på Europeana kan särskilda ansträngningar behövas för specifika materialkategorier.

3.2. Upphovsrättsskyddat innehåll

En av de viktigaste utmaningarna för Europeana är att få med upphovsrättsligt skyddat material, så att man kan undvika ett ”svart hål” för 1900-talet: en situation där mycket kulturellt material från tiden före 1900 finns tillgängligt på webben men mycket litet från det senare tid. Det här förutsätter ett fungerande samarbete mellan kulturinstitutioner och rättighetshavare, i full enlighet med upphovsrätten. Detta samarbete kan ske i form av avtal mellan nationella kulturinstitutioner och rättighetshavare eller via länkar från Europeana till webbplatser som administreras av rättighetshavare.

Ett bra exempel på den senare typen av partnerskap är Gallica2, det franska nationalbibliotekets webbplats. Den ger fri tillgång till material från den offentliga sektorn och länkar till upphovsrättsligt skyddat material från franska förläggare. Förläggarna bestämmer själva hur mycket av sitt innehåll som de vill visa via Gallica2, och användarna kan förvärva hela verken från deras webbplatser. En liknande modell skulle kunna övervägas för Europeana. Fördelen för användarna är att de inte bara får direkt tillgång online till material från den offentliga sektorn, utan även lätt kan hitta upphovsrättsligt skyddat material som de skulle vilja förvärva. Fördelen för förläggarna är ökad exponering av deras verk för en publik i hela Europa.

I flera europeiska länder, t.ex. Nederländerna och Tyskland, undersöker rättighetshavarna och kulturinstitutionerna en annan modell som tillåter kulturinstitutionerna att mot en avgift digitalisera kulturmateriel och göra det tillgängligt för allmänheten. Detta rör i synnerhet böcker som inte länge finns i tryck men fortfarande omfattas av upphovsrätt, liksom äldre tidningar.

För utvecklingen av Europeana är det viktigt att sådana licenser ger tillgång till materialet i hela Europa. En fransk sammanställare har också dragit tillbaka foton från Europeana eftersom de endast hade rätten att sprida materialet inom det egna landet. Det finns andra exempel där kulturinstitutioner har accepterat licenser som begränsat spridningen av materialet till IP-adresser inom den nationella domänen. Den här typen av avtal är resultatet av ekonomiska överväganden – en licens som täcker hela Europa kan vara dyrare – eller också kan de bero på juridiska frågor. De riskerar dock att fragmentera Europas digitaliserade kulturarv till nationella silor på Internet och ge upphov till frågor om vilket ansvar som offentligt finansierade kulturinstitutioner i hela EU har att bevilja lika tillgång till de tjänster som de erbjuder på Internet till alla EU-medborgare.

Ett av de områden där snabba framsteg krävs för att främja digitalisering som gynnar det innehåll som finns tillgängligt på Europeana är anonyma verk, alltså verk för vilka det är omöjligt eller mycket svårt att spåra rättighetshavarna. I sin rekommendation från 2006 om digitalisering och digitalt bevarande uppmanade kommissionen medlemsstaterna att inrätta

mekanismer för att hantera problemet med sådana verk. Sedan dess har inte mycket hänt i de flesta medlemsstater. Inom ramen för högnivågruppen för digitala bibliotek undertecknades ett samförståndsavtal av olika aktörer om riktlinjer för snabb sökning för anonyma verk.

Grönboken *Upphovsrätten i kunskapsekonomin* från 2008⁵ följde upp det här problemet med ett antal frågor, i synnerhet frågan om huruvida det krävs EU-lagstiftning för anonyma verk och hur de gränsöverskridande aspekterna ska hanteras. När samrådet avslutats kommer kommissionen att utarbeta en konsekvensbedömning om hur frågan om anonyma verk ska hanteras. Där kommer man att utreda en mängd olika sätt att främja digitaliseringen och spridningen av anonyma verk.

Frågan om anonyma verk har uppmärksammat allt mer på senaste tiden till följd av överenskommelsen om Google Book search, som rör många av dessa verk. Denna överenskommelse diskuterades på ministernivå vid rådets (utbildning, ungdom och kultur) möte den 12 maj 2009 och i rådet (konkurrenskraft) den 28 maj 2009. Kommissionen ombads lägga fram en analys av överenskommelsens effekter och håller för närvarande på att utarbeta en sådan.

När det gäller digitalisering av äldre verk finns det en slående och högst relevant skillnad jämfört med upphovsrättslagstiftningen i Förenta staterna. Tidsgränsen för upphovsrättsligt skydd har harmoniserats i Europa och Förenta staterna till 70 år efter upphovsmannens död, men den amerikanska lagstiftningen har 1923 som borte gräns (dvs. verk som publicerats före 1923 är allmängods). Därför kan mycket material av europeiskt ursprung från tiden före 1923 digitaliseras och göras tillgängligt i Förenta staterna utan licensavtal, men inte finnas tillgängligt för europeiska medborgare via tjänster som Europeana⁶. I praktiken innebär detta att onlinetillgången till digitala böcker är bättre i Förenta staterna än i Europa och man bör överväga lösningar som involverar rättighetshavare och kulturinstitutioner för att åtgärda detta. Några tänkbara exempel på sådana lösningar är ett påskyndat skapande av register för anonyma verk och verk som inte längre finns i tryck (vilket redan är på gång genom Arrow-projektet) eller en pragmatisk tillämpning av en borte gräns som ger en lägre tröskel för snabb sökning efter verk från före ett visst datum.

3.3. Innehåll som är allmängods

Mycket av det material som finns tillgängligt i digitalt format via Europeana är allmängods. Detta innebär att det inte – eller inte längre – omfattas av någon upphovsrätt och att det i princip är åtkomligt för och kan användas av alla. Detta material är en viktig källa till återanvändning av medborgare och företag och främjar kreativitet i Internets tidsålder. Därför har kommissionen understrukt behovet av att bevara ”tillgängligheten för ej upphovsrättsligt skyddade verk efter ett formatbyte. Med andra ord bör verk som är allmänt tillgängliga fortsätta att vara så också efter att de digitaliserats och gjorts tillgängliga via Internet”⁷.

I praktiken fungerar det inte alltid så. En del kulturinstitutioner anger uttryckligen att det material som de lägger ut på Europeana är allmängods, medan andra hävdar rättigheter för de

⁵ KOM(2008) 466, s. 3.

⁶ I sitt tillkännagivande om tillgången till Google Book Search via mobiltelefoner angav Google att mer än en miljon böcker som ej var upphovsrättsligt skyddade fanns tillgängliga för amerikanska medborgare via tjänsten. I det europeiska pressmeddelandet var siffran endast en halv miljon sådana böcker.

⁷ Meddelandet *Europas kulturarv på ett musklicks avstånd*, s. 7.

digitaliserade kopiorna och/eller tar ut avgifter för nedladdning. Några institutioner använder vattenmärkning och i ett fall måste man betala för att få se materialet i rimlig storlek. De metoderna speglar de olika strategier som tillämpas på olika ställen i EU och som ibland dikteras av det allt hårdare trycket på kulturinstitutionerna att få större direkta inkomster från de tillgångar de innehar. Kraven på betalning för digitaliserat allmängods beror också på att digitaliseringen har en kostnad. Samtidigt begränsar detta på ett oroväckande sätt materialets kulturella och ekonomiska potential.

Rent juridiskt är frågan om digitaliseringen i sig ger upphov till nya rättigheter. Detta skulle normalt inte vara fallet. Den originalitetsnivå som krävs för skapandet av upphovsrätt är dock inte harmoniserad på EU-nivå, så svaret på den frågan kan variera mellan olika medlemsstater⁸. Den kan också variera mellan olika typer av digitalisering (t.ex. är skanning av böcker inte samma sak som kostsam 3D-återgivning av objekt).

Den principiella frågan är om det är godtagbart att begränsa tillgången till allmängods som digitaliserats med allmänna medel av offentliga institutioner i stället för att omvandla det till en viktig tillgång för informationssamhället. Det senare synsättet är i linje med gemenskapens politik för återanvändning av information från den offentliga sektorn och med OECD:s ministerrekommendation om ökad tillgång till och effektivare användning av information från den offentliga sektorn (*Enhanced Access and More Effective Use of Public Sector Information*)⁹. Den här frågan är mycket viktig för Europeana, eftersom villkoren för användning av webbplatsen följer respektive bidragande institutions policy.

Liknande frågor uppstår när offentliga institutioner beviljar exklusiva avtal till privata företag för digitalisering och exploatering av sina unika tillgångar i form av allmängods, i utbyte mot materiella fördelar. Sådana avtal riskerar att begränsa tillgången till allmängods, men i en del fall kan det vara enda sättet att finansiera en digitalisering. Högnivågruppen för digitala bibliotek tog också upp det här dilemmaet i sin rapport om offentlig-privata partnerskap för digitalisering. Högnivågruppen rekommenderade att "innehåll som är allmängods i den analoga världen bör förbli allmängods i den digitala miljön. Om begränsningar av användarnas åtkomst och användning krävs för att överhuvudtaget göra det digitala innehållet tillgängligt bör dessa begränsningar endast gälla en tidsbegränsad period"¹⁰.

4. FINANSIERING OCH STYRELSEFORMER

I rådets slutsatser av den 20 November 2008 om Europeana underströk EU:s kulturministrar att man måste hitta hållbara finansierings- och styrelseformer för tjänsten. Ministrarna uppmanade stiftelsen för ett europeiskt digitalt bibliotek, Europeiska kommissionen och medlemsstaterna att samarbeta om detta, och diskussioner har förts inom ramen för medlemsstaternas expertgrupp för digitalisering och digitalt bevarande. Genom det pågående samrådet kan fler aktörer delta i diskussionen om hur den autonomi som Europeana behöver ska garanteras i framtiden.

För den fortsatta utvecklingen av Europeana är väldigt olika modeller tänkbara – allt ifrån en helt gemenskapsfinansierad verksamhet till en modell där den privata sektorn har en viktig roll i driften. De finansierings- och styrelseformer som slutligen väljs bör ta hänsyn till

⁸ Däremot har originalitetskriteriet harmoniserats för foton, databaser och dataprogram.

⁹ Söul, 18 juni 2008.

¹⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg/reports/ppp/ppp_final.pdf

Europeanas uppgift att erbjuda bredast tänkbara tillgång till kultursamlingar, webbplatsens europeiska räckvidd och art samt det faktum att de kulturinstitutioner som lägger ut sina samlingar måste ha en framträdande roll. Man bör också beakta att kostnaderna för Europeanakontoret endast utgör en liten del av de totala investeringar som medlemsstaterna och Europeiska unionen tar på sig för att göra Europas kulturarv tillgängligt på Internet.

4.1. Finansiering av utvecklingsfasen (2009–2013)

I den inledande fasen har Europeiska kommissionen bidragit ekonomiskt till skapandet av Europeana genom EDL-net-projektet, som medfinansieras inom programmet *eContentplus*. Projektet med en budget på 1,3 miljoner euro avslutades i början av 2009.

Från 2009 till mitten av 2011 kommer utvecklingen av Europeana att samfinansieras med 6,2 miljoner euro genom Europeana 1.0-projektet, som valts inom ramen för programmet *eContentplus*. I denna fas kommer flera medlemsstater¹¹ och några enskilda kulturinstitutioner att bidra ekonomiskt.

Fram till utgången av 2013 kan kommissionen fortsätta att stödja Europeanas utvecklingsfas genom programmet för konkurrenskraft och innovation. Medlemsstaterna kommer att stå för en del ytterligare samfinansiering och/eller den privata sektorn för inledande sponsring i den här fasen.

4.2. Finansiering på medellång sikt (2013 och därefter)

För perioden efter 2013 bör ytterligare finansieringssätt övervägas för Europeana. Det är då viktigt att man finner rätt balans mellan gemenskapsfinansiering och andra källor och man bör lämna den nuvarande projektbaserade finansieringen. Kompletterande finansieringskällor kan tillhandahållas genom offentlig-privata partnerskap eller genom ett mer strukturellt bidrag från medlemsstaterna. En del intäkter kan också väntas från webbplatsen, men dessa kommer endast att täcka en blygsam del av kostnaderna för att driva tjänsten. Det är inte något alternativ att låta slutanvändaren betala för att hitta innehållet genom Europeana eller för andra funktioner hos webbplatser, eftersom detta allvarligt skulle hota webbplatsens popularitet hos användarna och stå i strid med dess grundläggande syfte.

Offentlig-privata partnerskap för Europeana

De offentlig-privata partnerskapen för Europeana skulle kunna ha olika former. En första modell är *privat sponsring*, när Europeana vidareutvecklas och lockar fler användare. Sponsring skulle kunna ges av filantropiska skäl – en modell som är utbredd i Förenta staterna. Sponsring kan också ges i utbyte mot en motprestation, till exempel reklam.

Medlemsstaterna har olika praxis för i vilken utsträckning man godtar kommersiella meddelanden på webbplatser av Europeanas typ som erbjuder en offentlig tjänst. Det här kan också bero på typen av kommersiellt meddelande, eftersom en företagslogotyp i bakgrundsinformation inte är samma sak som reklam för en enskild produkt.

En annan tänkbar inkomstkälla skulle vara *betalning för länkar som Europeana tillhandahåller* till (privata och offentliga) organisationers innehåll som genererar inkomster från detta innehåll. Med andra ord skulle man kunna ta ut en förmedlingsavgift för trafik som

¹¹ Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Spanien, Italien, Finland, Irland, Litauen och Ungern.

genereras till webbplatser med betalinnehåll. Ett offentlig-privat partnerskap baserat på sådana länkar förutsätter dock inte nödvändigtvis någon ekonomisk relation. Partnerskapet mellan Bibliothèque nationale de France och de franska förläggarna genom Gallica 2 är ett exempel där tillhandahållandet av dessa länkar ses som en del av webbplatsens offentliga uppdrag.

En annan tänkbar modell för att förbättra Europeana är att bygga vidare på *tekniska lösningar och färdigheter från privata företag*. Privata partner skulle kunna väljas genom en upphandlingsprocess (i enlighet med EU-bestämmelser om offentlig upphandling) eller deras input skulle kunna vara en del av en sponsorlänk såsom beskrivs ovan.

Man kan också tänka sig mer långtgående partnerskapsmodeller där den privata sektorn direkt deltar i att sköta Europeana och genererar intäkter för att driva webbplatsen. Den här typen av modeller skulle behöva ta hänsyn till ett antal begränsningar. Europeana bör självklart även i fortsättning inriktas på de kultur- och informationspolitiska mål som ger webbplatsen dess existensberättigande. Det krävs också ett fullständigt godkännande från de kulturorganisationer som bidrar med innehåll, eftersom de faktiskt innehar det digitala material som ligger till grund för tjänsten. Slutligen behöver sådana modeller utarbetas på ett sådant sätt att snedvridning av konkurrensen undviks.

Offentlig finansiering av Europeana

En varaktig offentlig finansiering från den offentliga sektorn skulle kunna motiveras av Europeanas betydelse som verktyg för kulturpolitiken och det mervärde den ger fragmenterade kultursamlingar på Internet (som i dag ofta saknar synlighet) genom att lägga samman dem via en flerspråkig gemensam ingång. Dessutom kan relativt små offentliga investeringar i Europeana ge stora sidoeffekter i form av kreativ och ekonomisk verksamhet inom sådana områden som utbildning och turism.

Den offentliga finansieringen kan komma från många olika källor. Det alternativ som övervägts och förkastats av stiftelsen för ett europeiskt digitalt bibliotek är ett *finansiellt bidrag från de kulturorganisationer* som bidrar med innehåll. Dessa organisationer utgörs av nationella och europeiska sammanslutningar, sammanställare och enskilda institutioner från olika sektorer. De stora skillnaderna inom gruppen gör det svårt att utforma ett system för bidrag som skulle uppfattas som rättvist av alla som berörs.

Ökade bidrag från medlemsstaterna skulle kunna utformas som två basmodeller. I den första modellen skulle man förlita sig på enskilda medlemsstaters vilja att bidra, vilket flera av dem gjorde under projektstarten. Det är ett snabbt och flexibelt alternativ, men samtidigt innebär det osäkerhet för Europeana, eftersom budgetmedlen kan komma att variera år från år. Dessutom blir det svårt för medlemsstaterna att veta vad som förväntas av dem.

Den andra modellen skulle baseras på en fördelningsnyckel som skulle ligga till grund för medlemsstaternas BNP-baserade bidrag. I den här modellen skulle alla medlemsstaters ansvar för utvecklingen av Europeana komma till uttryck, men det finns en risk för att omkostnaderna för att formalisera modellen och distributionsnyckeln skulle bli relativt höga. I flera fall skulle bidraget från en liten medlemsstat kunna bli lägre än kostnaderna för att komma överens om dess bidrag.

Ett gemenskapsbidrag efter 2013 skulle kunna motiveras med tanke på webbplatsens europeiska mervärde och dess betydelse i fråga om att visa Europas enighet trots dess

kulturellt sett brokiga bakgrund. Dagens projektfinsiering, som baseras på öppna ansökningsomgångar, duger inte som utgångspunkt för finansiell planering. Alternativ när det gäller basfinansieringen av Europeana måste övervägas inom ramen för tillgängliga politiska instrument.

4.3. Frågor rörande styrelseformer

Europeanas drift kontrolleras av stiftelsen för ett europeiskt digitalt bibliotek som inrättades den 8 november 2007. De grundande medlemmarna är europeiska föreningar för bibliotek, arkiv, museer och audiovisuella arkiv samt ett antal större enskilda kulturinstitutioner. En organisation som vill bli medlem i stiftelsen måste vara eller representera en större innehållsleverantör till Europeana, och vara beredd att uppfylla reglerna för webbplatsen.

Det finansiella stöd många medlemsstater ger Europeana har väckt frågan om deras inflytande på dem som styr stiftelsen. Kommissionen och medlemsstaterna ingår inte i den formella styrelsen för Europeana. De informeras i stället om utvecklingen och lämnar synpunkter till stiftelsens ledningsgrupp genom en "finansierings- och strategigrupp" som ingår i medlemsstaternas expertgrupp. Detta överensstämmer med idén att det ska vara medlemsstaterna som ansvarar för webbplatsens drift, eftersom de står för det mesta av innehållet och med tanke på deras kunskaper. Kommissionen har dessutom ett kontraktsförhållande med stiftelsen genom bidragsöverenskommelser för projekt som stiftelsen deltar i.

Med tanke på det förväntade inflödet av nya medlemsstater, förbereder stiftelsen förändringar av styrelseformen. Uppföljningen till debatten om Europeanas inriktning på medellång sikt, och det gäller även finansiering och ansvarsfrågor, kan göra det nödvändigt med justeringar i framtiden.

5. SLUTSATS

Europeana har på kort tid etablerat sig som referenspunkt för europeisk kultur på Internet. Det återspeglar ambitionen hos Europas kulturinstitutioner att göra vårt gemensamma och av mångfald präglade arv mer tillgängligt för alla.

För att böcker, målningar, kartor, fotografier, tidningar, filmklipp och ljudfiler från hela Europa ska bli tillgängliga online krävs det både ytterligare insatser som bygger på gjorda framsteg och nära samarbete med alla aktörer.

Det här meddelandet har gett en översikt av de viktigaste frågor som kommer att bestämma Europeanas utveckling och har presenterat olika frågor som aktörer uppmanas ta ställning till.

EN

EN

EN

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES

Brussels, 28.8.2009
COM(2009) 440 final

**COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN
PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL
COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS**

Europeana - next steps

{SEC(2009)1124}

**COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN
PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL
COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS**

Europeana - next steps

1. INTRODUCTION

Europeana – Europe's online library, museum and archive – opened in November 2008 as part of the Commission's digital libraries initiative, aiming to make Europe's cultural and scientific heritage accessible to all on the internet. The European Parliament¹ and the Council² have highlighted the importance of Europeana both as a showcase of the cultural heritage of the Member States on the internet and to provide access for everyone to that heritage. At the same time they have underlined the economic potential of making our cultural treasures available online as a source for creativity and new products and services in areas such as tourism and learning.

This document looks ahead to the next phase of development of Europeana and its orientation for the future. It sets out the main challenges for the coming years in relation to 1) enriching Europeana's content with both public domain and in copyright material of the highest quality and relevance to users, and 2) a sustainable financing and governance model. The objective is to ensure that Europeana and the underlying policies for digitisation, online accessibility and digital preservation give European culture a lasting visibility on the internet and turn our common and diverse heritage into an integral part of Europe's information infrastructure for the future.

In order to gather input on the best way to achieve this objective, the Commission is launching a consultation on the basis of a series of questions that can be found in the staff working paper accompanying this Communication. Interested parties are invited to submit their comments on any or all of the questions by 15 November 2009.

2. EUROPEANA: A STRATEGY TO BRING EUROPE'S CULTURAL HERITAGE ONLINE

2.1. The policy context

The i2010 digital libraries initiative was launched in September 2005. It built on earlier activities sponsored by the Commission to bring Europe's cultural heritage online and followed up on a letter (dated 28 April 2005) from six Heads of State and Government to the Presidents of the European Commission and the European Council, suggesting the creation of a European digital library.

For the general public Europeana is the most visible result of the initiative. It is a common point of access to an enormous and growing amount of content which has been digitised and

¹ Parliament Resolution on 'i2010, towards a European digital library' 27.9.2007.

² Council Conclusions of 20 November 2008 on Europeana, OJ C 319, 13.12.2008, p.18.

made available online by cultural institutions in Member States. However, Europeana is just the tip of the iceberg. Its creation and growth would not be possible without sustained efforts by the Member States on digitisation, online accessibility and digital preservation. The Commission has worked together with Member States to give these issues a place on the political agenda and to ensure that policies across Europe go in the same direction. In 2006 the Commission issued a Recommendation³ setting out a series of concrete measures to be taken, and it monitors how Member States implement the Recommendation and the related Council Conclusions, in collaboration with a Member States' Expert Group.

The Commission has also facilitated consensus building amongst stakeholders around practical solutions for key issues affecting the online accessibility of cultural and scientific material. This work was organised through the High Level Group on Digital Libraries, bringing together cultural institutions, representatives of rightholders and of technology firms and academics. It has led, amongst other things, to a model licence for the digitisation of out of print works and a collaborative project between publishers and scientists to measure the effects of open access to scientific publications. These policy activities are underpinned by extensive technical work co-financed under the *eContentplus* programme, the Competitiveness and Innovation programme and the 7th Framework programme for research and development.

Europeana contributes to the dissemination of the cultures of the Member States and brings the common elements to the fore by giving high visibility on the internet to our rich and diverse cultural heritage. It increases the relevance of the individual digitised collections by offering 'virtual permanent exhibitions' of works which are held around the continent.

The site also helps to find information in different formats (text, sound, audiovisual and image) and to compare the varying perspectives on our common European history and heritage in the different countries.

Furthermore Europeana stimulates and focuses further digitisation initiatives in the Member States by providing an overview of what material has already been digitised and highlighting the gaps in digitisation efforts across the Union.

The value of Europeana to users is that it makes it possible for them to find through a unique interface - and in their own mother-tongue - digitised cultural content from trusted cultural organisations across the European Union, and to use this content for work, leisure or studies.

2.2. State of play

Europeana now gives direct access through a multilingual interface to a unique supply of more than 4.6 million digitised books, newspapers, film clips, maps, photographs and documents from Europe's libraries, archives, museums and audiovisual archives. This number will grow rapidly over the coming years. The public interest in Europeana was vividly demonstrated at the launch in November 2008.

At present, more than 1.000 cultural institutions contribute content to Europeana (directly or through aggregators) and more than 150 institutions are participating in its partner network. This collaboration between different types of cultural institutions achieved through Europeana is unprecedented in its scale and potential. The expanding list of cultural institutions offering

³ Recommendation 2006/585/EC on digitisation and digital preservation , OJ L 236, 31.8.2006, p.28.

to make their content accessible through the service shows the strength of this potential and the commitment to the Europeana vision. Europeana has found a way to provide direct access to Europe's diverse cultural collections, while at the same time preserving the visibility of these institutions to the end-user. Collaboration could be extended to other initiatives around the globe, such as the World Digital Library.

An organisational structure is in place for the further development of Europeana. On a day-to-day basis the site is run by the Europeana office, hosted by the Dutch National Library. The office is expanding to cope with the tasks of maintaining and updating the prototype that was launched in 2008, and is working towards a major release of the site - Europeana 1.0 - in 2010.

In the coming years the site will gradually be improved with new functionalities and services and an enhancement of those that already exist. Key issues to be addressed are search features and interfaces. Particular attention will also be given to developing Web 2.0 services to create communities of interest, as well as improving the multilingual features. Input for improving the site has come from a recent survey among Europeana users, to which more than 3,000 persons replied, and which provided positive feedback on the service. While upgrading the site, Europeana will continue to function as a laboratory for testing new ideas and research results. Further promotion of Europeana is needed to make citizens more aware of the service.

3. MORE CONTENT FOR EUROPEANA

A condition for the successful further development of Europeana is that it should increase its collections. The Commission's policy target is to have **10 million objects** accessible through the site in 2010. The number should multiply in the years thereafter.

Feeding Europeana calls for sustained digitisation across Europe, and adding metadata to the digitised objects that comply with the highest standards. The Commission has therefore asked the Member States to step up their efforts in this regard, and to ensure that the digitised content can be easily made accessible through Europeana, including through the creation of national or thematic aggregators.⁴

3.1. Types of content

Overall, the contribution by the different Member States to Europeana is still unbalanced, in terms of both number of objects and types of material (see part 2 of the staff working document accompanying this Communication). The major efforts made by France to bring content into Europeana, with a presence of some 47% of all digitised objects, are very visible. Some other Member States contribute only a few objects. This situation will gradually balance itself out as more collections from across Europe are brought into Europeana.

In this first phase, some Member States (e.g. Poland, Hungary) have contributed mainly books to Europeana, whereas others (Finland, Luxembourg, Estonia) have concentrated their input around newspapers and magazines or (in the case of Romania) images from museums. This leads to the paradoxical situation where classics from Europe's literature are available through Europeana in a range of languages, but not in the language of origin. For example, you will find the works of Goethe in French, Polish and Hungarian, but not in German.

⁴ Communication 'Europe's cultural heritage at the click of a mouse', 11.8.2008.

This situation has prompted comments and questions from users. The selection of content to be digitised and brought into Europeana is determined by the Member States and their cultural institutions, in line with their cultural and/or information policies. Nevertheless, to meet the expectations of users as to what they will find in Europeana, a particular effort may be needed in relation to specific categories of material.

3.2. In-copyright content

One of the key challenges for Europeana is to include in-copyright material, so as to avoid a '20th century black hole' — a situation in which much cultural material from before 1900 is accessible on the web, but very little material is available from the more recent past. This requires good collaboration between cultural institutions and rightholders, in full respect of copyright legislation. Such collaboration can take the form of agreements between national cultural institutions and rightholders or of links from *Europeana* to sites operated by rightholders.

A good example of the latter type of partnership is Gallica2, the site of the Bibliothèque nationale de France. It gives free access to public domain material and provides links to the in-copyright content of French publishers. The publishers decide how much of their content they want to show through Gallica2, and users can acquire the full works from their sites. A similar model could be considered for Europeana. The advantage for the users is that they not only get direct online access to public domain material, but they can also easily find in-copyright content they may want to acquire. The advantage for the publishers would be a higher visibility of their works to a Europe-wide audience.

In several European countries, for example in the Netherlands and Germany, rightholders and cultural institutions are exploring a different model that allows cultural institutions to digitise cultural material for a fee and make it accessible to the public. This concerns in particular books that are out-of-print but in-copyright, as well as older newspapers.

For the development of Europeana it is essential that such licences provide for the availability of the material across the EU. Indeed a French aggregator has had to withdraw photographs from Europeana, since it only had the right to disseminate the material on its own territory. There are other examples where cultural institutions have accepted licences that restrict dissemination of the material to IP-addresses within the national domain. Such arrangements are the result of financial considerations – a licence covering the whole of Europe may be more expensive – or they may be related to legal issues. They run the risk, however, of fragmenting Europe's digitised cultural heritage into national silos on the internet and raise questions as to the responsibility of publicly funded cultural institutions across the EU to grant equal access to the services they offer on the Internet to all EU citizens.

One of the areas where progress urgently needs to be made to facilitate digitisation that will benefit the content accessible through Europeana is the area of orphan works, i.e. works for which it is impossible or very difficult to trace the rightholders. In its 2006 Recommendation on digitisation and digital preservation, the Commission asked Member States to put mechanisms in place to deal with the orphan works problem. Since then, most Member States have made little progress. In the context of the High Level Group on digital libraries a memorandum of understanding was signed by the various stakeholders on diligent search guidelines for orphan works.

The 2008 Green Paper on Copyright in the Knowledge Economy⁵ followed this up with a series of questions, in particular on whether legislation is necessary at European level to address orphan works and on how to tackle the cross-border aspects involved. Following the outcome of the consultation, the Commission will prepare an impact assessment on the way to tackle the orphan work issue, which will explore a variety of approaches that could facilitate the digitisation and dissemination of orphan works.

Recently the issue of orphan works has attracted increasing attention as a result of the Google Book search settlement that concerns many of these works. The settlement was discussed at ministerial level in the Education, Youth and Culture Council of 12 May 2009 and in the Competitiveness Council of 28 May 2009. The Commission was asked to present an analysis of the effects of the settlement, and it is currently preparing this analysis.

In the context of digitisation of older works, there is a striking and highly relevant difference with the US in terms of copyright legislation. The term of copyright protection has been harmonised in Europe and in the US to 70 years after the death of the author, but US legislation includes a cut-off date of 1923 (works published before 1923 are in the public domain). Therefore much material of European origin from before 1923 can be digitised and made available in the US without a licence agreement, while it may not be available to European citizens through services such as Europeana.⁶ The practical consequence is wider online access to digital books in the US than in Europe, and solutions involving rightholders and cultural institutions should be considered in order to redress this situation. These solutions could include speeding up the creation of registries for orphan and out of print works - already underway through the ARROW project - or the pragmatic use of a cut-off date that would impose a lower threshold for diligent search for works from before a certain date.

3.3. Public domain content

Much of the material accessible in digital format through Europeana is in the public domain; this means it is not or no longer covered by copyright and can in principle be accessed and used by all. This material is an important source of re-use by citizens and companies alike and a driver of creativity in the internet age. For this reason, the Commission has underlined the need to keep "public domain works accessible after a format shift. In other words, works in the public domain should stay there once digitised and be made accessible through the internet".⁷

In practice this is not always the case. While some of the cultural institutions explicitly indicate that the material they bring into Europeana is in the public domain, others claim rights on the digitised copies and/or charge for downloads. A few institutions apply watermarks and, in one case, viewing the material in a reasonable size is subject to payment. The different practices reflect the wide range of approaches across the EU, which are sometimes dictated by increasing pressure on cultural institutions to raise direct income from the assets they hold. Requiring payment for digitised public domain works also reflects the

⁵ COM(2008) 466/3

⁶ In its recent announcement about the availability of Google Book Search for mobile phones, Google indicated that more than 1 million public domain books were available to US citizens through the service. In Europe, the press-release issued by Google mentioned half a million public domain books only.

⁷ Communication 'Europe's cultural heritage at the click of a mouse', p. 7

fact that digitisation has a cost. At the same time it seriously limits the cultural and economic potential of the material.

From a legal point of view the question is whether digitisation in itself creates new rights. Normally this would not be the case. However, the level of originality needed for the creation of copyright is not harmonised at European level, so the answer to the question may differ from one Member State to another.⁸ It may also vary for different types of digitisation (for example the scanning of books is not the same as costly 3D rendering of objects).

The issue of principle is whether it is acceptable to lock up public domain material that has been digitised with public money by public institutions instead of turning it into a pervasive asset for the information society. The latter approach is in line with the Community policy on the re-use of public sector information, as well as the OECD Ministerial Recommendation on Enhanced Access and More Effective Use of Public Sector Information.⁹ This issue is essential for the functioning of Europeana, since in its conditions of use the site follows the policies of the contributing institutions.

Similar issues arise when public institutions grant exclusive arrangements to private firms for the digitisation and exploitation of their unique public domain assets in exchange for material advantages. Such arrangements risk locking up public domain content, but in some cases they may be the only way to finance digitisation. This dilemma was expressed by the High Level Group on Digital Libraries in its report on public private partnerships for digitisation. The Group recommended that "public domain content in the analogue world should remain in the public domain in the digital environment. If restrictions to users' access and use are necessary in order to make the digital content available at all, these restrictions should only apply for a time-limited period."¹⁰

4. FINANCING AND GOVERNANCE ISSUES

In the Council Conclusions of 20 November 2008 on Europeana, the EU Ministers responsible for culture underlined the need to find a sustainable funding and governance model for the service. The Ministers invited the European Digital Library Foundation, the European Commission and Member States to work together in this regard and discussions have taken place in the context of the Member States' Expert Group on Digitisation and Digital Preservation. The present consultation opens up the debate to a broader set of stakeholders as to how to guarantee Europeana the necessary autonomy for the future.

For the further development of Europeana one can conceive of widely divergent models, ranging from a fully Community funded operation to a model in which the private sector plays a key role in running the service. The funding and governance model ultimately retained should take into consideration the vocation of Europeana to offer the widest possible access to cultural collections, the European scope and nature of the site, and also the prominent role of the cultural institutions that bring in their collections. Furthermore, it should take account of the fact that the costs for the Europeana office represent only a small fraction of the total

⁸ The originality criterion has, however, been harmonised for photographs, databases and computer software.

⁹ Seoul, 18 June 2008.

¹⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg/reports/ppp/ppp_final.pdf

investments by Member States and the European Union to make Europe's cultural heritage accessible on the internet.

4.1. Financing the development phase (2009-2013)

In its inception phase the European Commission has contributed financially to the creation of Europeana through the EDL-net project, co-funded under the *eContentplus* programme. The project, which had a budget of €1.3 million ended at the beginning of 2009.

For the period from 2009 to mid-2011 the development of Europeana will be co-funded with €6.2 million through the Europeana 1.0 project, selected under the *eContentplus* programme. In this phase, several Member States¹¹ as well as a few individual cultural institutions will contribute financially.

Until the end of 2013 the Commission can continue supporting the development phase of Europeana through the Competitiveness and Innovation Programme. There will be some further co-funding by the Member States and/or initial sponsoring by the private sector in this phase.

4.2. Financing in the medium term (2013 and beyond)

For the period beyond 2013 additional ways of financing Europeana should be considered, which strike the right balance between Community funding and other resources, and moving away from the present project-based financing. Complementary sources of financing could be provided through public private partnerships or through a more structural contribution by the Member States. Some site revenue can also be expected, but this will only cover a very modest share of the total costs for running the service. Making the end user pay for finding the content through Europeana and for the other functionalities of the site is not an option, since this would seriously jeopardise the take-up by the users and would run counter to the basic aim of the site.

Public private partnerships for Europeana

Public private partnerships for Europeana could take different shapes. A first model is *private sponsoring*, as Europeana develops further and attracts more users. Sponsoring could be given out of philanthropic considerations - a model which is widely used in the US. Sponsoring could also be given in exchange for a counterpart, for example advertising.

Practices in the Member States differ as to the acceptability of commercial communication on sites such as Europeana that offer a public service. This may also depend on the type of commercial communication, since the presence of a company logo in the background information is different from a banner that promotes a particular product.

Another potential source of income would be *payment for the links provided by Europeana* to the content of organisations (private and public) that generate income from this content. In other words, there could be a broker fee for the traffic generated to the sites with paid-for content. However, a public private partnership based on such links does not necessarily imply a financial relationship. The partnership between the Bibliothèque nationale de France and the

¹¹ France, Germany, the Netherlands, Spain, Italy, Finland, Ireland, Lithuania, Hungary

French publishers through Gallica 2 is an example where providing these links is seen as part of the public tasks of the site.

Drawing upon the *technological solutions and skills of private companies* for enhancing Europeana is another possible model to improve the features of the site. Private partners could be selected through a procurement process (in line with European rules on public procurement) or their input could be part of a sponsorship link as described above.

Further-reaching partnership models could be envisaged where the private sector would be directly involved in running Europeana and generating revenues to operate the site. Such models would need to take into account a series of constraints. Obviously, Europeana should continue to pursue the cultural and information policy objectives that are the reason for its existence. The full agreement of the cultural organisations contributing content would also be necessary, since they actually hold the digital material that is at the basis of the service. Lastly, such models would need to be set up in a way that avoids distortion of competition.

Public funding for Europeana

Sustained public sector financing would find its justification in the importance of Europeana as a vehicle of cultural policy, adding value to fragmented online cultural collections that currently often lack visibility by combining them through a multilingual common entry point. Furthermore, a relatively small public investment in Europeana could generate a huge spin-off of creative and economic activity in areas such as learning and tourism.

The public financing could come from a range of different sources. One option considered and rejected by the European Digital Library Foundation is a *financial contribution made by the cultural organisations* who contribute content. These organisations comprise national and European associations, aggregators and individual institutions from different sectors. The heterogeneity of this group is an obstacle to the design of a system of contributions that all concerned would consider as fair.

An increased contribution by the Member States could take concrete shape in the form of two basic models. The first approach would rely on the willingness of individual Member States to contribute, as several of them did in the start-up phase. This could be a quick and flexible option. At the same time, it would leave a wide area of insecurity for Europeana, as budget availability may vary from year to year. Moreover, this approach does not give the Member States a clear view of what is expected of them.

The second model would be based on a distribution key through which all Member States would contribute in accordance with their GDP. This model would express the responsibility of all the Member States for the development of Europeana, but the risk is that its overheads might turn out to be relatively high when it comes to formalising the model and the distribution key. In several cases, the contribution by a smaller Member State would actually be lower than the costs made for agreeing on its share.

A Community contribution after 2013 would find its justification in the European added-value of the site and its importance for demonstrating Europe's unity in all its cultural diversity. However, the present project funding, based on open calls for proposals, is not a sustainable basis for financial planning. Alternatives for the basic funding of Europeana need to be considered within the range of available policy instruments.

4.3. Governance issues

The European Digital Library Foundation, established on 8 November 2007 oversees the operations of Europeana. Founder members are European associations of libraries, archives, museums and audiovisual archives, as well as a number of major individual cultural institutions. To become members of the Foundation, organisations have to be or represent major content providers to Europeana, and be prepared to comply with the standards and policies of the site.

The financial support given to Europeana by several Member States has raised the issue of their influence on the governing bodies of the Foundation. The Commission and the Member States are not part of the formal governance structure of Europeana. Instead they are informed about progress and provide input to the executive committee of the Foundation through a 'funding and orientation group' which is part of the existing Member States' Expert group. This is in line with the idea that it should be the members, as the main contributors of content and in view of their knowledge and know-how, who are responsible for the operations of the site. In addition, the Commission currently has a contractual relationship with the Foundation through the grant agreements for projects in which the Foundation is involved.

Because of the expected inflow of new members, the EDL Foundation is preparing a change in the present governance structure. The follow-up to the debate on the medium-term orientation of Europeana, including its funding and the related issue of accountability, may require some further adjustments in the future.

5. CONCLUSION

In a short period of time Europeana has established itself as a reference point for European culture on the internet. It reflects the ambition of Europe's cultural institutions to make our common and diverse cultural heritage more widely accessible to all.

Further efforts that build on the achievements already made and a close collaboration involving all stakeholders are necessary in order to fulfil the promise of easy online access to books, paintings, maps, photographs, newspapers, film clips and audio from across Europe.

This paper has outlined the key challenges that will determine the further development of Europeana and has formulated a series of issues for debate to which stakeholders are invited to react.

FR

FR

FR

COMMISSION DES COMMUNAUTÉS EUROPÉENNES

Bruxelles, le 28.8.2009
COM(2009) 440 final

**COMMUNICATION DE LA COMMISSION AU PARLEMENT EUROPÉEN, AU
CONSEIL, AU COMITÉ ÉCONOMIQUE ET SOCIAL EUROPÉEN ET AU COMITÉ
DES RÉGIONS**

Europeana – Prochaines étapes

{SEC(2009)1124}

COMMUNICATION DE LA COMMISSION AU PARLEMENT EUROPÉEN, AU CONSEIL, AU COMITÉ ÉCONOMIQUE ET SOCIAL EUROPÉEN ET AU COMITÉ DES RÉGIONS

Europeana – Prochaines étapes

1. INTRODUCTION

Europeana – bibliothèque, musée et archives en ligne de l'Europe – a été inaugurée en novembre 2008 dans le cadre de l'initiative de la Commission sur les bibliothèques numériques et vise à rendre le patrimoine culturel et scientifique de l'Europe accessible à tous sur internet. Le Parlement européen¹ et le Conseil² ont souligné l'importance d'Europeana comme vitrine du patrimoine culturel des États membres sur internet et comme moyen d'accéder librement à ce patrimoine. Ils ont également souligné qu'il y a un intérêt économique à faire que nos richesses culturelles soient accessibles en ligne comme source de créativité et comme base de nouveaux produits et services dans des domaines comme le tourisme et l'enseignement.

Le présent document a trait à la phase suivante du développement d'Europeana et à son évolution future. Il décrit les grands défis des années à venir pour ce qui est 1) d'enrichir le contenu d'Europeana par du matériel, tant du domaine public que soumis au droit d'auteur, de la plus grande qualité et utilité, et 2) de fournir un modèle de financement et de gestion durable. L'objectif est de faire en sorte qu'Europeana et les politiques sous-jacentes de numérisation, d'accessibilité en ligne et de conservation numérique donnent à la culture européenne une visibilité durable sur internet et transforment notre patrimoine commun et diversifié en partie intégrante de l'infrastructure d'information de l'Europe de demain.

Afin de recueillir des informations sur le meilleur moyen d'atteindre cet objectif, la Commission lance une consultation à l'aide d'une série de questions qui figurent dans le document de travail des services de la Commission qui accompagne la présente communication. Les parties intéressées sont invitées à formuler leurs commentaires sur l'une ou l'ensemble des questions avant le 15 novembre 2009.

2. EUROPEANA: STRATEGIE POUR METTRE EN LIGNE LE PATRIMOINE CULTUREL DE L'EUROPE

2.1. Contexte politique

L'initiative «i2010: bibliothèques numériques» a été lancée en septembre 2005. Elle s'inscrivait dans le prolongement d'activités antérieures parrainées par la Commission pour mettre en ligne le patrimoine culturel de l'Europe et faisait suite à une lettre (en date du 28 avril 2005) de six chefs d'État et de gouvernement adressée aux présidents de la

¹ Résolution du Parlement européen sur «i2010: vers une bibliothèque numérique européenne», 27.9.2007.

² Conclusions du Conseil du 20 novembre 2008 relatives à Europeana, JO C 319 du 13.12.2008, p. 18.

Commission européenne et du Conseil européen et suggérant de créer une bibliothèque numérique européenne.

Pour le grand public, Europeana est le résultat le plus patent de l'initiative. Elle offre un point d'accès commun à un volume considérable de contenu, en constante augmentation, numérisé et mis en ligne par des institutions culturelles dans les États membres. Toutefois, Europeana n'est que la partie émergée de l'iceberg. Sa création et son développement seraient impossibles sans les efforts soutenus des États membres en matière de numérisation, d'accessibilité en ligne et de conservation numérique. La Commission a collaboré avec les États membres pour inscrire ces questions à l'ordre du jour politique et faire en sorte que les politiques suivies en Europe aillent dans le même sens. En 2006, la Commission a publié une recommandation³ définissant une série de mesures concrètes à prendre, et elle supervise comment les États membres appliquent la recommandation et les conclusions du Conseil correspondantes, en collaboration avec un groupe d'experts des États membres.

La Commission a également contribué à la recherche d'un consensus, entre les parties intéressées, autour de solutions pratiques aux problèmes clés concernant l'accessibilité en ligne et le matériel culturel et scientifique. Ce travail a été organisé par le groupe de haut niveau sur les bibliothèques numériques qui réunit institutions culturelles, représentants d'ayants droit et d'entreprises technologiques, et universitaires. Il a abouti, entre autres, à un modèle de licence pour la numérisation des ouvrages épuisés et à un projet collaboratif entre éditeurs et scientifiques visant à mesurer les effets de l'accès libre aux publications scientifiques. Ces activités sont étayées par un important travail technique cofinancé au titre du programme *eContentplus*, du programme pour la compétitivité et l'innovation et du 7e programme-cadre de recherche et développement.

Europeana contribue à la diffusion des cultures des États membres et en place les éléments communs au premier plan en donnant une grande visibilité sur internet à notre patrimoine culturel dans toute sa richesse et sa diversité. Elle met davantage en valeur les collections numérisées individuelles en proposant des «expositions permanentes virtuelles» d'œuvres situées aux quatre coins du continent.

Le site permet aussi de trouver des informations sous différentes formes (texte, son, audiovisuel et image) et de comparer les perspectives d'un pays à l'autre concernant notre histoire et notre patrimoine européens communs.

De plus, en fournissant un aperçu du matériel qui a déjà été numérisé et en mettant en évidence les domaines sur lesquels l'effort de numérisation doit porter dans l'Union, Europeana encourage et vise d'autres initiatives de numérisation dans les États membres.

Pour les utilisateurs, l'intérêt d'Europeana réside dans le fait qu'elle leur permet de trouver, à l'aide d'une interface unique et dans leur langue maternelle, du contenu culturel numérisé provenant d'organismes culturels de confiance à travers l'Union européenne et d'utiliser ce contenu à des fins professionnelles, récréatives ou pédagogiques.

³ Recommandation 2006/585/CE sur la numérisation et l'accessibilité en ligne du matériel culturel et la conservation numérique, JO L 236 du 31.8.2006, p. 28.

2.2. État d'avancement

À l'aide d'une interface multilingue, Europeana donne désormais accès à un fonds unique de plus de 4,6 millions de livres, journaux, séquences filmées, cartes, photographies et documents numérisés provenant de bibliothèques, de musées et d'archives, notamment audiovisuelles, en Europe. Au cours des prochaines années, ce nombre est appelé à augmenter rapidement. Le public a manifesté un vif intérêt pour Europeana dès son lancement en novembre 2008.

Actuellement, plus de 1 000 institutions culturelles alimentent Europeana en contenu (directement ou par l'intermédiaire d'agrégateurs) et plus de 150 institutions participent à son réseau partenaire. Cette collaboration entre différents types d'institutions culturelles, rendue possible par Europeana, est sans précédent de par son ampleur et son potentiel. La longue liste des institutions culturelles qui proposent de donner accès à leur contenu par l'intermédiaire du service illustre ce fort potentiel et l'adhésion au concept d'Europeana. Europeana a trouvé le moyen de fournir un accès direct aux diverses collections culturelles de l'Europe tout en préservant la visibilité des institutions concernées pour l'utilisateur final. La collaboration pourrait être étendue à d'autres initiatives autour du monde comme la bibliothèque numérique mondiale.

Une structure organisationnelle est en place pour l'évolution future d'Europeana. Le site est géré au quotidien par le bureau Europeana hébergé par la Bibliothèque nationale des Pays-Bas. Le bureau se développe pour assumer les tâches de maintenance et de mise à jour du prototype qui a été lancé en 2008 et œuvre à une toute nouvelle version du site – Europeana 1.0 – en 2010.

Dans les années à venir, le site sera progressivement amélioré par l'ajout de fonctionnalités et de services nouveaux et par le perfectionnement de ceux qui existent déjà. Les principaux problèmes à aborder sont les fonctions de recherche et les interfaces. Une attention particulière sera accordée au développement de services Web 2.0 afin de créer des communautés d'intérêt, ainsi qu'à l'amélioration des fonctions multilingues. Certains éléments d'amélioration du site ont été apportés par une récente étude auprès d'utilisateurs d'Europeana à laquelle ont répondu plus de 3 000 personnes et qui a fourni un retour d'information positif à propos du service. Parallèlement au perfectionnement du site, Europeana continuera à fonctionner comme un laboratoire pour tester de nouvelles idées et les résultats de la recherche. Il est nécessaire de promouvoir davantage Europeana pour que le public connaisse mieux le service.

3. DAVANTAGE DE CONTENU POUR EUROPEANA

Pour continuer à se développer avec succès, Europeana doit, entre autres conditions, enrichir ses collections. L'objectif stratégique de la Commission est de disposer de **10 millions d'objets** accessibles par le site en 2010. Ce nombre doit être multiplié les années suivantes.

Alimenter Europeana implique une activité soutenue de numérisation en Europe et l'ajout aux objets numérisés de métadonnées conformes aux normes les plus exigeantes. La Commission a donc demandé aux États membres de redoubler d'efforts dans ce domaine et de faire en sorte

que le contenu numérisé soit aisément accessible par Europeana, y compris par la création d'agrégateurs nationaux ou thématiques⁴.

3.1. Types de contenu

Globalement, la contribution des différents États membres à Europeana n'est toujours pas équilibrée en termes de nombre d'objets et de types de matériel (voir la partie 2 du document de travail des services de la Commission qui accompagne la présente communication). Les grands efforts déployés par la France pour alimenter Europeana en contenu, avec une contribution d'environ 47% des objets numérisés, sont très visibles. À l'opposé, d'autres États membres ne fournissent que quelques objets. Cette situation va peu à peu s'équilibrer dès lors que davantage de collections provenant de toute l'Europe seront introduites dans Europeana.

Au cours de cette première phase, certains États membres (p. ex. Pologne, Hongrie) ont fourni essentiellement des livres tandis que, pour d'autres (Finlande, Luxembourg, Estonie), l'apport a surtout consisté en journaux et périodiques ou (dans le cas de la Roumanie) en reproductions de musées. Aussi se retrouve-t-on dans la situation paradoxale où les classiques de la littérature européenne sont disponibles sur Europeana dans une série de langues sauf dans la langue originale. Par exemple, vous trouverez les œuvres de Goethe en français, polonais et hongrois, mais pas en allemand.

Cette situation a suscité des commentaires et des questions de la part des utilisateurs. La sélection du contenu à numériser et fourni à Europeana est déterminée par les États membres et leurs institutions culturelles, conformément à leur politique culturelle et/ou de l'information. Néanmoins, pour répondre aux attentes des utilisateurs quant au contenu disponible sur Europeana, il faudra peut-être faire un effort particulier concernant certaines catégories précises de matériel.

3.2. Contenu soumis au droit d'auteur

L'un des principaux défis pour Europeana consiste à intégrer du matériel soumis au droit d'auteur de façon à éviter une occultation des œuvres du 20e siècle, c'est-à-dire une situation dans laquelle une grande partie du matériel culturel d'avant 1900 soit accessible sur le web mais où très peu de matériel du passé récent soit disponible. Cela exige une bonne collaboration entre les institutions culturelles et les ayants droit, dans le respect absolu de la législation sur le droit d'auteur. Cette collaboration peut prendre la forme d'accords entre les institutions culturelles nationales et les ayants droit, ou de liens entre Europeana et des sites exploités par les ayants droit.

Un bon exemple du second type de partenariat est fourni par Gallica2, le site de la Bibliothèque nationale de France. Il donne libre accès au matériel relevant du domaine public et fournit des liens vers le contenu soumis au droit d'auteur des éditeurs français. Les éditeurs déterminent la proportion de contenu qu'ils souhaitent présenter sur Gallica2 et les utilisateurs peuvent acquérir l'intégralité des œuvres à partir de leurs sites. Un modèle analogue pourrait être envisagé pour Europeana. Pour les utilisateurs, l'avantage est non seulement d'avoir un accès en ligne direct au matériel relevant du domaine public, mais aussi de pouvoir aisément trouver du matériel soumis au droit d'auteur qu'ils souhaiteraient acquérir. Pour les éditeurs, l'avantage serait une visibilité accrue de leurs œuvres auprès d'un public européen.

⁴ Communication «Le patrimoine culturel de l'Europe à portée de clic», 11.8.2008.

Dans plusieurs pays européens, par exemple aux Pays-Bas et en Allemagne, les ayants droit et les institutions culturelles réfléchissent à un autre modèle qui permette aux premières de numériser du matériel culturel contre redevance et de le rendre accessible au public. Cela concerne en particulier les ouvrages épuisés mais soumis au droit d'auteur ainsi que les anciens journaux.

Pour le développement d'Europeana, il est essentiel que ces licences autorisent la mise à disposition du matériel dans toute l'UE. De fait, un agrégateur français a dû retirer des photographies d'Europeana car il n'avait le droit de diffusion du matériel que sur son propre territoire. Il y a d'autres exemples d'institutions culturelles ayant accepté des licences qui limitent la diffusion du matériel aux adresses IP à l'intérieur du domaine national. Ces dispositions résultent de considérations financières – une licence couvrant l'ensemble de l'Europe peut coûter plus cher – ou tiennent parfois à des questions juridiques. Elles font toutefois courir le risque d'un morcellement du patrimoine culturel numérisé de l'Europe en réservoirs nationaux sur internet et soulèvent des questions quant à la responsabilité des institutions culturelles financées sur fonds publics dans l'UE d'accorder à tous les Européens le même accès aux services qu'elles offrent sur internet.

L'un des domaines dans lesquels il est urgent d'agir pour faciliter une numérisation qui profitera au contenu accessible par Europeana est celui des œuvres orphelines, c.-à-d. des œuvres dont il est impossible ou très difficile de retrouver les ayants droit. Dans sa recommandation de 2006 sur la numérisation et la conservation numérique, la Commission a demandé aux États membres de mettre en place des mécanismes pour traiter le problème des œuvres orphelines. Depuis, la plupart des États membres ont fait peu de progrès. Dans le cadre du groupe de haut niveau sur les bibliothèques numériques, les différentes parties intéressées ont signé un protocole d'accord concernant des lignes directrices sur la recherche diligente des œuvres orphelines.

Le livre vert de 2008 sur le droit d'auteur dans l'économie de la connaissance⁵ y a fait suite par une série de questions visant à déterminer notamment s'il faut une législation au niveau européen pour traiter les œuvres orphelines et comment aborder les aspects transnationaux de la question. Au terme de la consultation, la Commission préparera une analyse d'impact sur la façon d'aborder la question des œuvres orphelines qui consistera à étudier diverses approches susceptibles de faciliter la numérisation et la diffusion de ces œuvres.

Récemment, l'établissement du Google Book Search, projet qui concerne nombre d'œuvres orphelines, a suscité un regain d'intérêt pour la question. Le projet a été discuté au niveau ministériel au sein du Conseil Éducation, Jeunesse et Culture du 12 mai 2009 et du Conseil Compétitivité du 28 mai 2009. La Commission a été invitée à soumettre une analyse des effets du projet, analyse à laquelle elle procède actuellement.

Concernant la numérisation des œuvres anciennes, la différence avec les États-Unis est très importante en matière de législation sur le droit d'auteur. En Europe et aux États-Unis, la durée de protection du droit d'auteur a été harmonisée et établie à 70 ans après la mort de l'auteur, mais la législation américaine fixe 1923 comme date butoir (les œuvres publiées avant 1923 sont dans le domaine public). Aussi beaucoup de matériel d'origine européenne d'avant 1923 peut-il être numérisé et mis à disposition aux États-Unis sans accord de licence alors qu'il ne peut être accessible aux Européens par l'intermédiaire de services comme

⁵ COM(2008) 466/3.

Europeana⁶. La conséquence pratique en est un accès en ligne aux livres numériques plus large aux États-Unis qu'en Europe et, pour remédier à la situation, il convient d'envisager des solutions impliquant les ayants droit et les institutions culturelles. Ces solutions pourraient consister à accélérer l'établissement de registres des œuvres orphelines et ouvrages épuisés – déjà en cours dans le cadre du projet ARROW – ou en l'utilisation pragmatique d'une date butoir qui abaisserait le seuil de recherche diligente des œuvres antérieures à une certaine date.

3.3. Contenu relevant du domaine public

Une grande partie du matériel accessible par Europeana sous forme numérique est dans le domaine public. Cela signifie qu'il n'est pas ou plus couvert par le droit d'auteur et que quiconque peut, en principe, y accéder et l'utiliser. Ce matériel constitue une source importante de réutilisation, pour les particuliers comme les entreprises, et un facteur de créativité à l'ère d'internet. C'est pourquoi la Commission a souligné la nécessité de faire en sorte «que les œuvres qui sont dans le domaine public restent accessibles après un changement de format. En d'autres termes, les œuvres qui sont dans le domaine public devraient y rester une fois numérisées et être rendues accessibles par l'internet»⁷.

Dans la pratique, ce n'est pas toujours le cas. Si certaines institutions culturelles indiquent expressément que le matériel qu'elles fournissent à Europeana sont dans le domaine public, d'autres réclament des droits sur les exemplaires numérisés et/ou font payer les téléchargements. Quelques institutions utilisent des filigranes et, dans un cas, l'affichage du matériel à une taille raisonnable est soumis à paiement. La diversité des pratiques reflète le large éventail des approches adoptées à travers l'UE, lesquelles résultent parfois de la pression accrue sur les institutions culturelles pour les inciter à tirer un revenu direct des biens qu'elles détiennent. Exiger un paiement pour les œuvres relevant du domaine public numérisées traduit aussi le fait que la numérisation a un coût. Dans le même temps, cela limite considérablement le potentiel culturel et économique du matériel.

Du point de vue juridique, la question est de savoir si la numérisation en soi crée de nouveaux droits. En principe, tel n'est pas le cas. Cependant, le degré d'originalité nécessaire à la création du droit d'auteur n'est pas harmonisé au niveau européen et la réponse à la question peut donc différer d'un État membre à l'autre⁸. Elle peut aussi varier en fonction du type de numérisation (par exemple, scanner des livres n'a rien à voir avec le processus coûteux de restitution d'objets en 3D).

La question est de savoir s'il est acceptable de verrouiller du matériel relevant du domaine public qui a été numérisé à l'aide de fonds publics par des institutions publiques au lieu d'en faire un bien à diffusion universelle dans la société de l'information. La seconde approche est conforme à la politique de la Communauté en matière de réutilisation des informations du secteur public ainsi qu'à la recommandation du conseil de l'OCDE relative à un accès élargi et

⁶ Dans sa récente annonce concernant la disponibilité de Google Book Search sur téléphone portable, Google a indiqué que le service donnait accès à plus d'1 million d'ouvrages du domaine public aux Américains. En Europe, le communiqué de presse de Google ne mentionnait qu'un demi-million d'ouvrages du domaine public.

⁷ Communication «Le patrimoine culturel de l'Europe à portée de clic», p. 7.

⁸ Le critère d'originalité a toutefois été harmonisé pour les photographies, les bases de données et les logiciels informatiques.

une exploitation plus efficace concernant les informations du secteur public⁹. Cette question est essentielle pour le fonctionnement d'Europeana car les conditions d'utilisation du site découlent des politiques des institutions participantes.

Les mêmes questions se posent lorsque des institutions publiques passent des accords d'exclusivité avec des compagnies privées, en échange d'avantages matériels, pour la numérisation et l'exploitation de leurs biens relevant du domaine public uniques. De tels accords risquent de verrouiller du contenu relevant du domaine public mais, dans certains cas, ce peut être le seul moyen de financer la numérisation. Le dilemme a été évoqué par le groupe de haut niveau sur les bibliothèques numériques dans son rapport sur les partenariats public-privé pour la numérisation. Le groupe a recommandé que «le contenu relevant du domaine public dans le monde analogique doit rester dans le domaine public dans l'environnement numérique. S'il est nécessaire de restreindre l'accès des utilisateurs et l'utilisation afin de mettre le contenu numérique à la disposition de tous, les restrictions ne doivent s'appliquer que pendant une période de temps limitée»¹⁰.

4. QUESTIONS DE FINANCEMENT ET DE GESTION

Dans les conclusions du Conseil du 20 novembre 2008 relatives à Europeana, les ministres européens de la Culture ont souligné la nécessité de trouver un modèle de financement et de gestion durable du service. Les ministres ont invité la Fondation pour la bibliothèque numérique européenne, la Commission européenne et les États membres à collaborer dans ce sens et des discussions ont eu lieu dans le cadre du groupe d'experts des États membres sur la numérisation et la conservation numérique. La consultation actuelle élargit le débat à un plus large échantillon de parties intéressées quant aux moyens de garantir la nécessaire autonomie d'Europeana à l'avenir.

Concernant l'évolution future d'Europeana, on peut imaginer toute une série de modèles qui vont d'une exploitation entièrement financée par la Communauté à un système dans lequel le fonctionnement du service incombe principalement au secteur privé. Le modèle de financement et de gestion finalement retenu doit tenir compte de la mission d'Europeana, à savoir offrir l'accès le plus large possible aux collections culturelles, de la portée et la nature européennes du site, et aussi du rôle prééminent des institutions culturelles qui fournissent leurs collections. En outre, il doit tenir compte du fait que les coûts du bureau Europeana ne représentent qu'une petite partie des investissements réalisés globalement par les États membres et l'Union européenne pour rendre le patrimoine culturel de l'Europe accessible sur internet.

4.1. Financement de la phase de développement (2009-2013)

En phase initiale, la Commission européenne a contribué financièrement à la création d'Europeana dans le cadre du projet EDLnet cofinancé au titre du programme *eContentplus*. Le projet, qui était doté d'un budget de 1,3 million d'euros, a pris fin au début de 2009.

Pour la période allant de 2009 à mi-2011, le développement d'Europeana sera cofinancé à hauteur de 6,2 millions d'euros dans le cadre du projet Europeana 1.0 sélectionné au titre du

⁹ Séoul, 18 juin 2008.

¹⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg/reports/ppp/ppp_final.pdf

programme *eContentplus*. Au cours de cette phase, plusieurs États membres¹¹ ainsi que quelques institutions culturelles individuelles apporteront une contribution financière.

Jusqu'à la fin de 2013, la Commission peut continuer à soutenir la phase de développement d'Europeana au titre du programme pour la compétitivité et l'innovation. Au cours de cette phase, il y aura encore un cofinancement de la part des États membres et/ou un parrainage initial de la part du secteur privé.

4.2. Financement à moyen terme (2013 et au-delà)

Pour la période au-delà de 2013, il convient d'envisager d'autres moyens de financer Europeana en trouvant le juste équilibre entre fonds communautaires et ressources extérieures, et d'abandonner le financement actuel par projet. Des sources complémentaires de financement pourraient être fournies par les partenariats public-privé ou par une contribution plus structurelle des États membres. On peut aussi escompter tirer des recettes du site, mais elles ne couvriront qu'une très petite partie des coûts totaux de fonctionnement du service. Faire payer l'utilisateur final pour la recherche de contenu dans Europeana ou pour les autres fonctionnalités du site n'est pas une option envisageable car cela compromettrait gravement l'adoption du service par les utilisateurs et serait contraire à la finalité première du site.

Partenariats public-privé pour Europeana

Les partenariats public-privé pour Europeana pourraient prendre différentes formes. Un premier modèle est le *parrainage privé* lorsqu'Europeana se développera et drainera plus d'utilisateurs. Le parrainage pourrait être accordé pour des raisons philanthropiques – modèle largement répandu aux États-Unis – mais aussi en échange d'une contrepartie, par exemple de la publicité.

Dans les États membres, les pratiques diffèrent quant à l'acceptabilité de la communication commerciale sur des sites, comme Europeana, qui offrent un service public. Cela peut aussi dépendre du type de communication commerciale, la présence du logo d'une entreprise dans les informations générales n'étant pas comparable à un bandeau publicitaire pour un produit précis.

Une autre source de revenus pourrait être le *paiement d'une somme pour les liens fournis par Europeana* vers le contenu d'organismes (privés et publics) qui tirent des revenus de ce contenu. En d'autres termes, il pourrait y avoir une commission sur le trafic généré vers les sites à contenu payant. Toutefois, un partenariat public-privé fondé sur ces liens n'implique pas nécessairement une relation financière. Le partenariat entre la Bibliothèque nationale de France et les éditeurs français par l'intermédiaire de Gallica2 est un modèle dans lequel la fourniture de ces liens est considérée comme l'une des missions publiques du site.

S'appuyer sur les *solutions et compétences techniques d'entreprises privées* pour développer Europeana est une autre possibilité d'améliorer les fonctions du site. Les partenaires privés pourraient être sélectionnés par adjudication (conformément à la réglementation européenne sur les marchés publics) ou leur contribution pourrait entrer dans le cadre d'un parrainage tel que décrit plus haut.

¹¹ France, Allemagne, Pays-Bas, Espagne, Italie, Finlande, Irlande, Lituanie, Hongrie.

On pourrait envisager des *modèles de partenariat plus poussé* si le secteur privé était directement impliqué dans le fonctionnement d'Europeana et tirait des recettes de l'exploitation du site. De tels modèles exigeraient de prendre en compte une série de contraintes. Naturellement, Europeana devrait continuer à poursuivre les objectifs politiques en matière de culture et d'information qui justifient son existence. L'accord total des organismes culturels fournissant du contenu serait également nécessaire étant donné qu'ils détiennent effectivement le matériel numérique à la base du service. Enfin, ces modèles devraient être instaurés de façon à éviter les distorsions de concurrence.

Financement public d'Europeana

Maintenir un financement par le secteur public se justifierait par l'importance d'Europeana comme vecteur de politique culturelle apportant une valeur ajoutée à des collections en ligne morcelées, qui manquent souvent de visibilité aujourd'hui, en les regroupant à l'aide d'un point d'entrée commun multilingue. En outre, un investissement relativement modeste des pouvoirs publics dans Europeana pourrait avoir de grandes retombées en termes d'activité créative et économique dans des domaines comme l'enseignement et le tourisme.

Les fonds publics pourraient provenir de différentes sources. Une option envisagée mais rejetée par la Fondation pour la bibliothèque numérique européenne consiste en une *contribution financière apportée par les organismes culturels* qui fournissent du contenu, ces organismes comprenant des associations nationales et européennes, des agrégateurs et certaines institutions de différents secteurs. L'hétérogénéité d'un tel groupe constitue toutefois un obstacle à l'élaboration d'un système de contributions qui pourrait être accepté comme équitable par tous les intéressés.

Une *contribution accrue des États membres* pourrait se matérialiser sous la forme de deux modèles de base. La première approche reposerait sur la volonté de certains États membres d'apporter une contribution comme plusieurs d'entre eux l'ont fait en phase de démarrage. Cette possibilité présenterait l'avantage de la rapidité et de la souplesse. Cependant, les disponibilités budgétaires risquant de varier d'une année à l'autre, la marge d'incertitude serait grande pour Europeana. En outre, cette approche ne donne pas aux États membres une idée claire de ce qu'on attend d'eux.

Le second modèle reposerait sur une clé de répartition selon laquelle tous les États membres contribueraient en fonction de leur PIB. Ce modèle traduirait la responsabilité de tous les États membres dans le développement d'Europeana, mais le risque est que les frais généraux s'avèrent relativement élevés lorsqu'il s'agira de formaliser le modèle et la clé de répartition. Dans certains cas, la contribution d'un petit État membre serait, en fait, inférieure aux coûts encourus pour convenir de sa quote-part.

Une *contribution communautaire après 2013* se justifierait par la valeur ajoutée européenne du site et son importance pour démontrer l'unité de l'Europe dans sa diversité culturelle. Néanmoins, le financement actuel par projet, basé sur des appels à propositions ouverts, n'est pas viable en termes de planification budgétaire. Il faut donc rechercher, dans la gamme d'instruments politiques disponibles, d'autres solutions pour assurer le financement de base d'Europeana.

4.3. Questions de gestion

La Fondation pour la bibliothèque numérique européenne, établie le 8 novembre 2007, supervise l'exploitation d'Europeana. Les membres fondateurs en sont des associations européennes de bibliothèques, d'archives, audiovisuelles entre autres, et de musées, ainsi qu'un certain nombre d'institutions culturelles individuelles. Pour devenir membre de la Fondation, les organismes doivent être ou représenter de grands fournisseurs de contenu d'Europeana et s'engager à respecter les normes et politiques du site.

Le soutien financier apporté à Europeana par plusieurs États membres a soulevé la question de leur influence sur les organes de gestion de la Fondation. La Commission et les États membres ne font pas partie de la structure officielle de gestion d'Europeana. En revanche, ils sont informés des progrès accomplis et fournissent des informations au comité exécutif de la Fondation par l'intermédiaire d'un «groupe de financement et d'orientation» qui fait partie de l'actuel groupe d'experts des États membres. Cela est conforme à l'idée que ce sont les membres, en tant que principaux fournisseurs de contenu et détenteurs des connaissances et du savoir-faire, qui doivent être responsables de l'exploitation du site. De plus, la Commission entretient actuellement des relations contractuelles avec la Fondation sous la forme de conventions de subvention en faveur de projets auxquels la Fondation participe.

En raison de l'afflux escompté de nouveaux membres, la Fondation BNE s'apprête à modifier la structure de gestion actuelle. La suite donnée au débat sur l'orientation à moyen terme d'Europeana, y compris son financement et la question connexe de la responsabilité, pourra impliquer d'autres ajustements à l'avenir.

5. CONCLUSION

En peu de temps, Europeana s'est imposée comme référence pour la culture européenne sur internet. Elle traduit l'ambition des institutions culturelles européennes de rendre notre patrimoine culturel commun, dans toute sa diversité, accessible au plus grand nombre.

Un effort supplémentaire s'impose, sur la base des réalisations déjà accomplies et d'une étroite collaboration de toutes les parties intéressées, afin de tenir la promesse d'un accès en ligne aisé aux livres, peintures, cartes, photographies, journaux, extraits de films et sonores de toute l'Europe.

Le présent document a décrit les principaux défis qui conditionneront l'évolution future d'Europeana et formulé une série de questions que les parties intéressées sont invitées à débattre.

EN

EN

EN

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES

Brussels, 28.8.2009
SEC(2009)) 1124 final

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT

accompanying the

**COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN
PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL
COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS**

on Europeana - next steps

Part I: Questions for the public consultation

Part II: Overview of the current content contribution to Europeana by country

{COM(2009) 440 final}

PART I

The present document complements the Commission Communication on 'Europeana - next steps' with a series of questions for consultation. Interested parties are invited to submit their comments on all or some of the questions **by 15 November 2009** to:

European Commission,
Directorate General for Information Society and Media
Unit 'access to information', EUFO 2281
Rue Alcide de Gasperi
L-2920 Luxembourg
or by e-mail to: INFSO.DIGITAL-LIBRARIES@ec.europa.eu

Contributions will be published on the digital libraries website of the Commission, unless requested otherwise by the organisation/person submitting them.

The questions of this consultation all have a direct impact on the future development of Europeana. Some of the questions - in particular questions 7-10 - also have more general policy implications for the digitisation, accessibility and use of content from cultural institutions. The replies to these questions will feed into the further policy development in areas such as the re-use of public sector information and copyright related questions for the digitisation and online accessibility of cultural material. In the latter area the questions complement the work undertaken by the Commission in the context of the Green Paper on copyright in the knowledge economy and the follow-up Communication. Where relevant, the results of the consultation will be taken up and further discussed in stakeholder groups and working groups with Member States' representatives.

Questions for consultation

General

Question 1

Which orientations would you suggest for the future development of Europeana as a common access point to Europe's cultural heritage in the digital environment?

Question 2

Which features should be given priority in the further development of the site?

Question 3

Has Europeana struck the right balance between making Europe's digitised cultural heritage searchable through a common entry point and at the same time giving visibility to the institutions that contribute the material, or should the material accessible through Europeana be presented in a more unified way?

Question 4

How should Europeana further develop its own autonomous identity?

Question 5

Should there be minimum requirements for the content brought into Europeana by the contributing organisations (e.g. minimum viewing or use options)? If so, who should be responsible for defining and imposing these minimum requirements?

Content for European

Question 6

Which categories of content are so important for the users that Member States and their cultural institutions should be encouraged to make them available through Europeana? What measures can be taken to ensure the availability of these works through Europeana?

Question 7

What is the best way to encourage cultural institutions and rightholders to take into account cross-border access - including through Europeana - in their agreements on digitisation and dissemination of in-copyright material? Which legal or practical barriers to this cross-border access need to be addressed?

Question 8

How can the difference in the level playing field for digitising and making accessible older works between the US and Europe (in particular the 1923 cut-off date in the US, that places all material from before 1923 in the public domain) be addressed in a pragmatic way (e.g. better databases of orphan and out-of-print works, a cut-off point that imposes lower requirements for diligent search in relation to orphan works)?

Question 9

What policies should be adopted to avoid that the process of digitisation itself creates new types of sui generis copyright that, in turn, could create barriers to the dissemination of digitised public domain material?

Question 10

*What measures can be taken to ensure that cultural institutions make their **digitised public domain material** accessible and usable in the widest possible way on the Internet? Should there be minimum requirements for the way in which digitised public domain content is made available through Europeana?*

Financing and governance

Question 11

Which financing model would reflect a fair distribution between Community funding, Member States' funding and private funding, taking into account that the aim of Europeana is to give the widest possible access to Europe's cultural heritage at pan-European level? Could Europeana be financed solely by national cultural institutions or by private funding?

Question 12

Is sustained European Union funding for the basic operations of Europeana necessary and justified for the period after 2013? What type of European funding instrument could best be used?

Question 13

Which governance structure for Europeana would best fit the preferred financing model (as indicated under question 11)? Should there be a role in the governance structure for organisations other than content providers?

Question 14

How can private involvement in Europeana best take shape (e.g. through sponsoring, through technological partnerships, through links from Europeana to the sites of publishers and other rightholders where the user can buy in-copyright content, or through another type of partnership)?

Question 15

How can private sponsorship of Europeana best be stimulated? Are commercial communications on the Europeana site acceptable, and, if so, what type of commercial communications (e.g. logos of sponsors, promotion of specific products)?

Question 16

Should there be a contribution (financial or other) in exchange for the links from Europeana to sites with content for which the user has to pay? Can a model such as that of Gallica 2, providing links from the site of the Bibliothèque Nationale de France to the content on the sites of French publishers, be transposed to Europeana?

PART II

Overview of the contribution of Member States to Europeana in % of the total number of objects (situation end July 2009).

EU countries	
France	47%
Germany	15.4%
Netherlands	8%
United Kingdom	7.9%
Sweden	5.2%
Finland	4%
Greece	1.6%
Italy	1.2%
Belgium	1.1%
Slovenia	0.7%
Spain	0.6%
Estonia	0.4%
Luxembourg	0.4%
Poland	0.3%
Romania	0.3%
Austria	0.2%
Portugal	0.2%
Hungary	0.1%
Latvia	<0.1%
Cyprus	<0.1%
Bulgaria	<0.1%
Czech Republic	<0.1%

Denmark	<0.1%
Ireland	<0.1%
Lithuania	<0.1%
Malta	<0.1%
Slovakia	<0.1%

Non EU countries	
Norway	4.3%
Switzerland	0.4%